

EEA SIGNALI 2012

Oblikovanje prihodnosti, kakršno si želimo

Grafično oblikovanje: INTRASOFT International S.A.
Postavitev: Rosendahls-Schultz Grafisk/EEA

Pravno obvestilo

Vsebina te publikacije ne odraža nujno uradnih mnenj Evropske komisije ali drugih institucij Evropske unije. Evropska agencija za okolje, ne katere druga oseba ali podjetje, ki deluje v imenu agencije, ni odgovorna za uporabo informacij iz tega poročila.

Obvestilo o avtorskih pravicah

© EEA, Kopenhagen, 2012

Ponovno tiskanje je dovoljeno le v primeru, kadar je vir naveden, razen takrat, ko je izrecno navedeno drugače.

Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije, 2012

ISBN 978-92-9213-272-9

doi:10.2800/40157

Okoljska proizvodnja

Ta publikacija je natisnjena v skladu z visokimi okoljskimi standardi.

Tisk: Rosendahls-Schultz Grafisk

- Certifikat o okoljskem upravljanju: DS/EN ISO 14001:2004
- Certifikat kakovosti: ISO 9001: 2000
- Registracija EMAS. Številka dovoljenja DK - 000235
- Ekološko označevanje z nordijskim labodom, dovoljenje št. 541 176
- FSC certifikat-licenco koda FSC C0688122

Papir

Cocoon Offset — 100 g/m².

Cocoon Offset — 250 g/m².

Natisnjeno na Danskem

Dosežete nas

z elektronsko pošto: signals@eea.europa.eu

na spletni strani Evropske agencije za okolje: www.eea.europa.eu/signals

na Facebooku: www.facebook.com/European.Environment.Agency

Publikacijo lahko brezplačno naročite pri knjigarni EU Bookshop:

www.bookshop.europa.eu

RIO+20
United Nations
Conference on
Sustainable
Development

European Environment Agency

Vsebina

Uvodnik Ozelenjevanje gospodarstva	4
Pot do svetovnega trajnostnega razvoja	10
Življenje v potrošniški družbi	18
Od rudnika do odpadkov in naprej	28
Zaključek Odpadna hrana	38
Intervju Odpadki na Grenlandiji	42
„Prava“ cena?	46
Zaključek Ali je „poslovno smiselno“?	58
Lokalno in globalno	62
Intervju Evropsko stališče o trajnostnem razvoju	74

Ozelenjevanje gospodarstva

Leto 2011 bo večini ljudi ostalo v spominu kot leto finančnih pretresov, japonske katastrofe s potresom, cunamijem in jedrsko nesrečo, reševanje držav v Evropi in množičnih protestov, povezanih z arabsko pomladjo, gibanja Zasedimo Wall Street in španskih *Indignados* (ogorčenih). Le nekaj ljudi se bo spominjalo, da je bilo to tudi leto, ko so znanstveniki odkrili več kot 18 000 novih vrst, ki živijo na našem planetu. Še manj ljudi lahko navede eno samo vrsto, ki je bila razglašena za izumrlo.

Na prvi pogled se zdi usoda ogroženih vrst svet, ki ni povezan z gospodarstvom. Če pogledamo od bližje, pa začnemo razumeti povezave med njima. „Dobro zdravje“ naravnih sistemov je pogoj za „dobro zdravje“ naših družbenih in gospodarskih sistemov. Ali lahko kdo reče, da se družba razvija, če je izpostavljena onesnaževanju zraka in vode ter prenaša s tem povezane zdravstvene probleme? In ali lahko družba „deluje“, če je velik del ljudi brezposelnih ali ne more preživeti z dohodkom?

Kljub vrzelim in negotovostim v znanju lahko vidimo, da se naš svet spreminja. Po 10 000 letih sorazmerne stalnosti povprečna svetovna temperatura narašča. Čeprav se izpusti toplogrednih plinov Evropske unije zmanjšujejo, fosilna goriva sproščajo v ozračje več toplogrednih plinov, kot jih lahko tla in oceani absorbirajo. Nekatere regije so občutljivejše na možne vplive podnebnih sprememb — in to so običajno države, ki so najmanj pripravljene na prilagajanje novim podnebnim razmeram.

Glede na to, da na planetu živi več kot sedem milijard prebivalcev, imajo ljudje nedvomno vlogo pri usmerjanju in pospeševanju teh sprememb. Dejstvo je, da naše sedanje ravni potrošnje in proizvodnje lahko škodujejo okolju do take mere, da lahko svoj dom spremenimo v okolje, v katerem veliko vrst, vključno z nami samimi, ne bo moglo živeti. Mnogi ljudje v državah v razvoju si želijo doseči življenjski slog, podoben tistemu v razvitih državah, kar lahko dodatno obremeni naravne sisteme.

Svetovna biotska raznovrstnost izginja s stopnjo, ki ji v zgodovini še nismo bili priča. Stopnje izumiranja so morda do 1 000-krat višje od stopenj iz preteklosti. Eden od glavnih razlogov je uničevanje habitatov.

Čeprav se v zadnjih desetletjih v Evropi skupna površina gozdov povečuje, je stanje na svetovni ravni drugačno. Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo ocenjuje, da na svetu vsako leto posekajo okrog 13 milijonov hektarov gozdov (kar je približno enako velikosti Grčije) in preoblikujejo v druge rabe tal, na primer za pašo živine, rudarstvo, poljedelstvo ali razvoj naselij. Gozdovi niso edini ogroženi ekosistemi. Zaradi človekove dejavnosti so ogroženi tudi številni drugi naravni habitati.

Pot naprej: z zelenim gospodarstvom

Kadar je osnovna dnevna skrb milijard ljudi, kako poskrbeti za hrano in poslati otroke v šolo z upanjem na boljšo prihodnost, se mnogi skoraj ne morejo izogniti prizadevanjem za kratkoročne rešitve. Razen če so jim na voljo druge in boljše možnosti ...

Jasno je, da naše gospodarske dejavnosti zahtevajo naravne vire. Toda kar se morda zaznava kot dilema, izbira med ohranjanjem okolja in razvojem gospodarstva, je dejansko zavajanje. Na dolgi rok gospodarski in družbeni razvoj zahtevata trajnostno upravljanje naravnih virov.

Konec leta 2011 je bila v Evropski uniji brez dela vsaka deseta oseba. Med mladimi ljudmi je bilo brezposelnih več kot petina. Brezposelnost pomeni hude obremenitve za posameznike, družine in celotno družbo. Leta 2010 je skoraj četrtini prebivalstva EU grozila revščina ali socialna izključenost. Svetovne stopnje revščine so še višje.

Naši sedanji gospodarski modeli ne upoštevajo številnih koristi, ki nam jih zagotavlja zdravo okolje. Bruto domači proizvod (BDP), gospodarski kazalnik, ki se najpogosteje uporablja za izražanje stopnje razvitosti države, življenjskega standarda in stanja v primerjavi z drugimi državami, temelji na vrednosti gospodarskega proizvoda. Ne vključuje socialne in človekove cene, ki jo plačujemo za stranske učinke gospodarske dejavnosti, kakor je onesnaženje zraka. Nasprotno, zdravstvene storitve za ljudi z boleznimi dihal so vključene kot pozitivni prispevek k BDP.

Izziv je ugotoviti, kako lahko preoblikujemo svoje gospodarske modele, da bi lahko zagotovili rast in izboljšali kakovost življenja na svetu brez škode za okolje in hkrati zaščitili tudi interese prihodnjih rodov. Rešitev so poimenovali „zeleno gospodarstvo“.

Čeprav se koncept zdi enostaven, je preoblikovanje zamislil v resničnost precej bolj zapleteno. Nedvomno bo zahtevalo tehnološke novosti. Vendar zahteva tudi številne druge spremembe, predvsem v načinu organizacije podjetij, načinu načrtovanja mest, načinu premikanja ljudi in blaga, načinu življenja.

Če bi uporabili poslovni jezik, bi rekli, da je treba zagotoviti dolgoročni trajnostni razvoj na vseh področjih ustvarjanja bogastva: naravnem kapitalu, človeškem kapitalu, socialnem in proizvedenem kapitalu ter finančnem kapitalu. Koncept zelenega gospodarstva se lahko razloži tudi s temi ločenimi, vendar medsebojno povezanimi vrstami kapitala.

Pri ocenjevanju stroškov in koristi svojih odločitev je treba pogledati učinke na vse vrste osnovnega kapitala. Naložbe v ceste in tovarne morda povečajo naš proizvedeni kapital, vendar lahko dejansko ogrozijo naše skupno bogastvo, če vključujejo uničevanje gozdov (del naravnega kapitala) ali škodujejo javnemu zdravju (del človeškega kapitala).

Možnosti, ki so pred nami

Spreminjanje načina življenja, proizvodnje in potrošnje odpira nov svet priložnosti. Publikacija Signali 2012 vam bo pokazala, kje smo danes, natančno 20 let po Svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju v Rio de Janeiru v Braziliji leta 1992. Pokazala bo, kako sta povezana gospodarstvo in okolje in zakaj moramo gospodarstvo „ozeleniti“. Zagotovila vam bo tudi bežni pogled na široko paleto možnosti, ki so na voljo.

Ene same rešitve, ki bi nam pomagala doseči hiter prehod ali bi ustrezala vsem, ni. Razen skupnih splošnih ciljev glede učinkovitega ravnanja z odpadki se je treba dejanskega ravnanja z odpadki na Grenlandiji lotiti popolnoma drugače, kakor na primer v Luksemburgu.

Bistveno vlogo ima čas. Danes potrebujemo rešitve, ki obravnavajo sedanje okoljske probleme z današnjo tehnologijo, ob upoštevanju, da bo treba politike in poslovne odločitve nenehno izboljševati in prilagajati čedalje boljšemu razumevanju okolja in tehnološkemu razvoju. So pa številne rešitve že na voljo in še več jih je na poti.

Vprašanje izbire

Na koncu bo pomembno vprašanje izbor — političnih izbor, poslovnih izbor in potrošniških izbor. Toda kako naj izberemo najboljšo možnost?

Ali imamo informacije in orodja, ki jih potrebujemo za razvoj ustreznih politik? Ali obravnavamo problem na „pravi“ ravni? Ali imamo „prave“ spodbude ali tržne signale za naložbe v energijo iz obnovljivih virov? Ali imamo „prave“ informacije ali oznake na blagu, ki ga kupujemo, da lahko izberemo bolj zeleno možnost?

Znanje, ki ga imamo, in čas, ko smo to znanje pridobili, bosta različnim skupnostim bistveno pripomogla pri „pravih“ izbirah. Na koncu koncev je znanje tisto, ki nam bo dalo moč, da bomo pripravili rešitve ter z izmenjavo znanja z drugimi ustvarili nove možnosti.

Profesorica Jacqueline McGlade
Izvršna direktorica

Dodatne informacije

- Svetovne in evropske razprave o zelenem gospodarstvu so na voljo na naslovih unep.org/greeneconomy in www.beyond-gdp.eu
- Oglejte si tudi novo letno poročilo EEA o kazalnikih. Izdaja iz leta 2012 se osredotoča na zeleno gospodarstvo.
- Okvir za pet vrst kapitala je na voljo v „Forumu za prihodnost (Forum for the future)“.

Pot do svetovnega trajnostnega razvoja

Pot do svetovnega trajnostnega razvoja

V štirih desetletjih okoljskega upravljanja smo uspeli zgraditi institucije, ki nam pomagajo bolje razumeti in obravnavati okoljske probleme. Dvajset let po Svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju leta 1992 se bodo svetovni voditelji ponovno sestali v Riu de Janeiru, da bi obnovili svetovno zavezanost k zelenemu gospodarstvu in izboljšali svetovno upravljanje.

Konferenca Združenih narodov o človekovem okolju (Stockholm, 1972) je bila priložnost, ko se je mednarodna skupnost prvič sestala, da bi skupaj obravnavala potrebe svetovnega okolja in potrebe razvoja. Po tej konferenci je bil oblikovan Program Združenih narodov za okolje (UNEP), ki bo leta 2012 praznoval 40. obletnico, v številnih državah po svetu pa so bila ustanovljena ministrstva za okolje.

Trajnostni razvoj pomeni različnim ljudem različne stvari. Opredelitev iz leta 1987, ki pomeni neke vrste prelomnico, ga opisuje kot: „Razvoj, ki zadovoljuje potrebe sedanjosti in ne ogroža možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih rodov“ (poročilo Brundtlandove komisije „Naša skupna prihodnost“). Te „potrebe“ niso le gospodarski interesi, temveč tudi okoljski in socialni temelji, ki podpirajo svetovno blaginjo.

Junija 1992 so se oblikovalci politik iz 172 držav v Riu de Janeiru sestali na konferenci Združenih narodov za okolje in razvoj. Njihovo sporočilo je bilo jasno: „potrebne spremembe bomo dosegli le s preoblikovanjem svojega odnosa in vedenja“. Svetovni vrh leta 1992 je bil prelomnica za odločno postavljanje okoljskih in razvojnih vprašanj v središče javnega zanimanja.

Na Svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju so bili položeni temelji za številne pomembne mednarodne sporazume o okolju:

- Agendo 21 – akcijski načrt za trajnostni razvoj
- Deklaracijo iz Ria o okolju in razvoju
- načela Izjave o gozdovih
- Okvirno konvencijo Združenih narodov o podnebnih spremembah
- Konvencijo Združenih narodov o biotski raznovrstnosti
- Konvencijo Združenih narodov o preprečevanju širjenja puščav

Točno dvajset let po zgodovinskem srečanju na vrhu v Riu se bo svet ponovno sestel, da bi razpravljal in odločal, kako naprej. Svetovni vrh o trajnostnem razvoju 2012 bo četrto tovrstno srečanje na vrhu in pomeni še en mejnik v mednarodnih prizadevanjih za doseganje trajnostnega razvoja. Na dnevnem redu sta v ospredju zeleno gospodarstvo in svetovno upravljanje okolja.

Pot do trajnostnega razvoja ni niti hitra niti lahka. Z prehod so potrebna skupna prizadevanja oblikovalcev politik, podjetij in državljanov. V nekaterih primerih morajo oblikovalci politik prevzeti pobudo za spodbujanje inovacij ali podporo okolju prijaznim podjetjem.

„Govorim v imenu več kot polovice svetovnega prebivalstva. Mi smo tiha večina. Dodelili ste nam sedež v tej dvorani, vendar o naših interesih ne razpravljate. Kaj je potrebno za sodelovanje v tej igri? Lobiranje? Podjetniški vpliv? Denar? Pogajate se že vse moje življenje. V tem času se niste držali zavez, niste dosegli ciljev in prelomili ste obljube.“

Govor Anjalija Appadurajija, študenta na fakulteti „College of the Atlantic“, v imenu nevladnih organizacij mladih 9. decembra 2011 v Durbanu, Južna Afrika

Sklepni dan konference Združenih narodov o podnebnju

V drugih primerih morajo potrošniki morda nositi dodatne stroške, ki so povezani z bolj trajnostnimi proizvodnimi postopki. Morda morajo postati tudi zahtevnejši do proizvajalcev svojih najljubših znamk ali izbrati bolj trajnostne izdelke. Podjetja morajo morda oblikovati čiste proizvodne procese in jih izvažati na svetovne trge.

Zapleteni problemi, zapletene rešitve

Zapletenost svetovnih odločevalskih struktur odraža zapletenost, ki jo najdemo v okolju. Težko je najti pravo ravnovesje med zakonodajo, pobudami zasebnega sektorja in izbiro potrošnikov. Prav tako težko je najti „pravo raven“ za ukrepanje – od krajevne do svetovne.

Okoljska politika je učinkovitejša, če se odločitve sprejemajo in izvajajo na različnih stopnjah, „prava raven“ pa je odvisna od problema. Vzemimo na primer gospodarjenje z vodami. Celinska voda je lokalni vir, ki je občutljiv na svetovne pritiske.

Na Nizozemskem, na primer, gospodarijo z vodami krajevne oblasti, vendar upoštevajo nacionalno zakonodajo in zakonodajo EU. Gospodarjenje z vodami na Nizozemskem ne obravnava le lokalnih vprašanj in dogajanj v državah, ki ležijo gorvodno. Globalno segrevanje bo predvidoma zvišalo gladino morja, kar pomeni, da morajo nizozemska vodna gospodarstva začeti ustrezno načrtovati, kako bodo ukrepala.

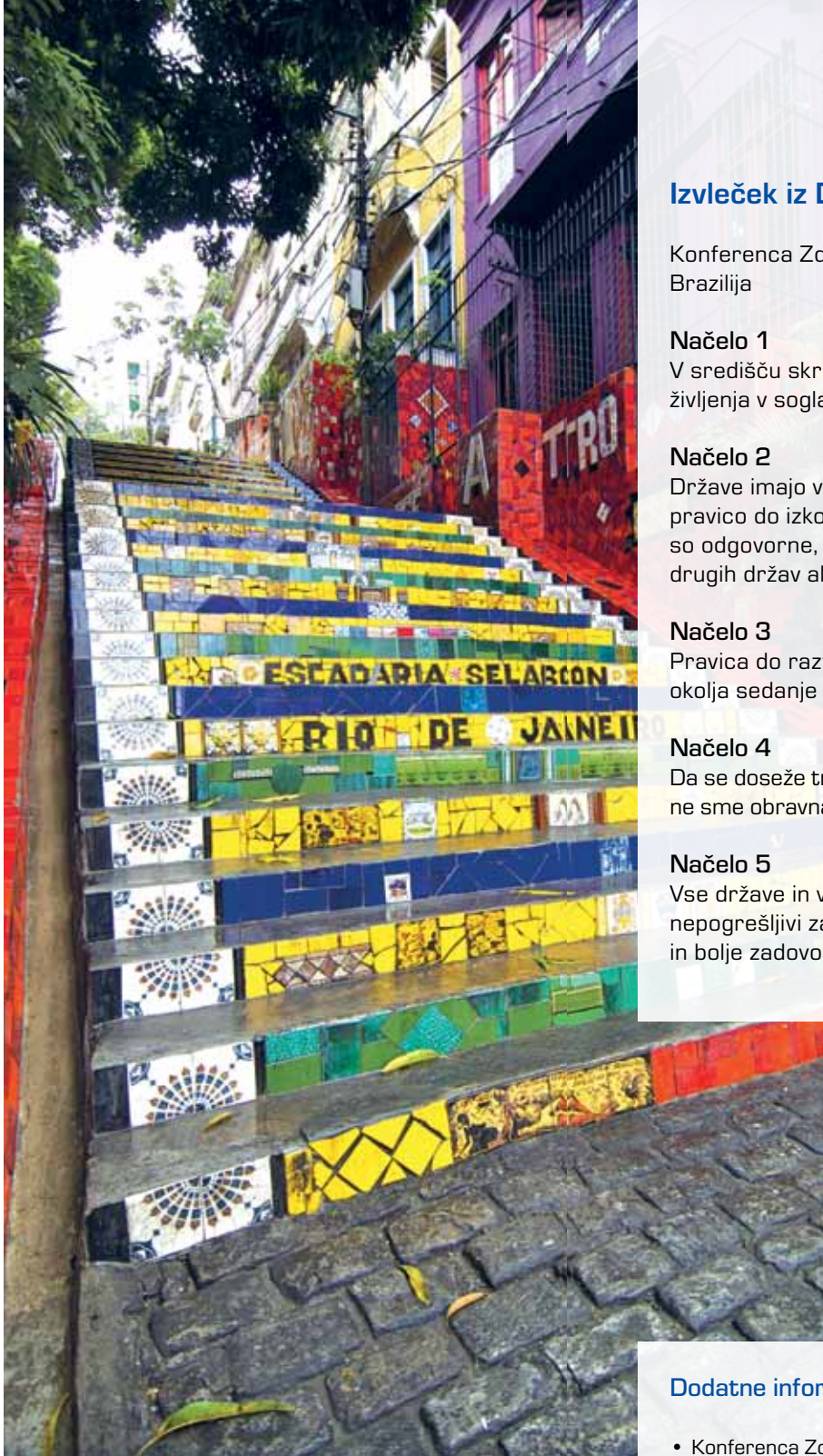
Večina sedanjih svetovnih politik in institucij, vključno s Programom Združenih narodov za okolje (UNEP), je bila oblikovana zato, ker lokalne ali nacionalne rešitve niso ustrezno obravnavale problemov in se je predvidevalo, da bo usklajevanje na svetovni ali mednarodni ravni doseglo boljše rezultate. UNEP je bil oblikovan po stockholmski konferenci, ker so se udeleženci strinjali, da bi bila nekatera okoljska vprašanja bolje obravnavana na svetovni ravni.

Nujno je obnoviti zavezanost

Danes svetovna trgovina mnogim od nas omogoča, da uživamo paradižnik in banane vse leto in kupimo izdelke, katerih sestavni deli prihajajo z vsega sveta. Ta povezanost prinaša številne prednosti, a tudi tveganja. Onesnaženje, ki ga povzroči nekdo drug, se lahko znajde na našem lastnem dvorišču. Ta povezanost pomeni, da ne smemo prezreti svoje odgovornosti pri varovanju svetovnega okolja.

Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah (UNFCCC) je bila eden od dosežkov Svetovnega vrha o trajnostnem razvoju leta 1992 v Rio. Njen cilj je uravnoteženje izpustov toplogrednih plinov, ki prispevajo k podnebnim spremembam. Uspešnost številnih mednarodnih sporazumov, kakor je UNFCCC, je odvisna od zavzetosti vključenih podpisnic. Če je zavezanih le nekaj držav, verjetno to ne bo zadostovalo za zaščito okolja, četudi v celoti sprejmejo načela zelenega gospodarstva.

Letošnje srečanje na vrhu ponuja možnost za obnovitev svetovne zavezanosti trajnostnemu razvoju. Kot državljani, potrošniki, znanstveniki, vodilni gospodarstveniki in oblikovalci politik moramo vsi prevzeti odgovornost za svoja dejanja – pa tudi za neukrepanje.

Izvleček iz Deklaracije iz Ria o okolju in razvoju

Konferenca Združenih narodov o okolju in razvoju, 3.–14. junij 1992, Rio de Janeiro, Brazilija

Načelo 1

V središču skrbi za trajnostni razvoj so ljudje. Imajo pravico do zdravega in produktivnega življenja v soglasju z naravo.

Načelo 2

Države imajo v skladu z listino Združenih narodov in načeli mednarodnega prava suvereno pravico do izkoriščanja svojih virov v skladu s svojimi okoljskimi in razvojnimi politikami ter so odgovorne, da dejavnosti v območju njihove pristojnosti ali nadzora ne škodujejo okolju drugih držav ali območjem zunaj meja nacionalne pristojnosti.

Načelo 3

Pravica do razvoja mora biti izpolnjena tako, da enako zadovoljuje potrebe razvoja in okolja sedanje in prihodnjih generacij.

Načelo 4

Da se doseže trajnostni razvoj, mora biti varstvo okolja sestavni del razvojnega procesa in se ne sme obravnavati ločeno od njega.

Načelo 5

Vse države in vsi ljudje morajo sodelovati pri bistveni nalogi odpravljanja revščine kot nepogrešljivi zahtevi za trajnostni razvoj, da se zmanjšajo razlike v življenjskem standardu in bolje zadovoljijo potrebe večine prebivalcev sveta.

Dodatne informacije

- Konferenca Združenih narodov o trajnostnem razvoju Rio+20: www.uncsd2012.org/rio20
- Forum zainteresiranih strani Svetovnega vrha o trajnostnem razvoju: www.earthsummit2012.org

Življenje v potrošniški družbi

Življenje v potrošniški družbi

Desetletja razmeroma stalne rasti v Evropi so spremenila način našega življenja. Proizvajamo in trošimo več blaga in storitev. Več potujemo in dlje živimo. Posledično so postali vplivi na okolje naših gospodarskih dejavnosti doma in na tujem večji in vidnejši. Če se okoljska zakonodaja dosledno izvaja, dosega rezultate na terenu. Toda če pogledamo, kaj se je spremenilo v zadnjih dvajsetih letih, ali lahko rečemo, da se res trudimo po najboljših močeh?

Carlos Sánchez se je rodil leta 1989, ko je na širšem območju prestolnice Madrid živel skoraj pet milijonov ljudi. Carlosova družina je živel v dvosobnem stanovanju v središču mesta, avtomobila niso imeli, imeli pa so televizijski sprejemnik.

Takrat Carlosova družina ni bila edina španska družina brez avtomobila. Leta 1992, šest let po pridružitvi Evropski uniji, je število osebnih avtomobilov v Španiji naraslo na 332 avtomobilov na 1 000 prebivalcev. Skoraj dve desetletji pozneje je imelo avtomobile 480 od tisoč Špancev, kar nekoliko presega povprečje Evropske unije.

Ko je bil Carlos star pet let, je družina Sánchez kupila sosednje stanovanje in ga združila s svojim. Ko je bil star osem let, je kupila svoj prvi avtomobil, vendar je bil rabljen.

Starajoče se družbe

Niso se spremenili le načini prevoza, spremenila se je tudi naša družba. Po podatkih za zadnjih dvajset let se število rojenih otrok na žensko v EU, z nekaj izjemami, ni dosti spremenilo. Španske ženske so imela leta 1992 v povprečju 1,32 otroka, leta 2010 se je številka

nekoliko povečala, na 1,39 — kar je precej nižje od splošno sprejete ravni reprodukcije, ki znaša 2,1 otroka na žensko. Leta 2009 je bila v EU-27 skupna stopnja rodnosti okrog 1,5.

Število prebivalcev v EU kljub temu narašča, predvsem zaradi priseljevanja. Živimo dlje in bolje. Leta 2006 je pričakovana življenjska doba ob rojstvu znašala 76 let za moške in 82 za ženske. Konec oktobra 2011 je svetovno prebivalstvo doseglo 7 milijard. Kljub zmanjšanju stopnje rodnosti v zadnjih dvajsetih letih bo svetovno prebivalstvo predvidoma še naprej naraščalo, dokler se ne bo leta 2100 ustalilo pri okrog 10 milijardah.

Narašča tudi stopnja urbanizacije. Danes živi v urbanih območjih več kot polovica svetovnega prebivalstva. V EU živi v urbanih območjih okrog tri četrtine vseh njenih prebivalcev. Vplivi so očitni v številnih evropskih mestih, tudi v Madridu. Leta 2011 je število prebivalcev v njegovem širšem območju doseglo 6,3 milijona.

A large crane is silhouetted against a vibrant sunset sky, lifting a heavy load. The sun is low on the horizon, creating a warm orange and red glow. The crane's arm extends from the left side of the frame towards the center, where the load is suspended. The background shows the dark silhouette of a building or structure.

„Hrano pridelujemo s petrokemijskimi gnojili in pesticidi. Večina naših gradbenih materialov (cement, umetne snovi in podobno) je izdelanih na osnovi fosilnih goriv, prav tako kot večina naših farmacevtskih izdelkov. Naša oblačila so večinoma izdelana iz petrokemijskih sintetičnih vlaken. Tudi prevoz, električna energija, toplota in svetloba so odvisni od fosilnih goriv. Celotno civilizacijo smo zgradili na izkopanih usedlinah iz karbonske dobe.

... prihodnje generacije, ki bodo živele čez petdeset tisoč let, ... nas bodo verjetno označile za ljudi iz dobe fosilnih goriv, to obdobje pa kot obdobje ogljika, tako kot mi imenujemo pretekla obdobja bronasta in železna doba.“

Jeremy Rifkin, predsednik fundacije za gospodarska gibanja in svetovalec Evropske unije. Izvleček iz njegove knjige „Tretja industrijska revolucija“ (The Third Industrial Revolution).

Rast vsepovsod

V preteklih dvajsetih letih je Španija, podobno kot mnoge druge evropske države, izkusila stalno gospodarsko rast, povečevanje prihodkov in do nedavnega tudi stanje, ki je bilo videti kot resnična rešitev problema brezposelnosti v Španiji. Gospodarski napredek so spodbujala lahko dostopna posojila (javna in zasebna), obilje surovin ter pritok priseljencev iz Srednje in Južne Amerike ter Afrike.

Ko se je Carlos rodil, razen nekaj medsebojno povezanih informacijskih omrežij, interneta (kot ga poznamo danes) ni bilo. Mobilni telefoni so bili redki, okorni za prenašanje, večina ljudi pa si jih ni mogla privoščiti. O spletnih komunikacijah ali socialnih omrežjih še ni bilo govora. Za številne skupnosti na planetu je „tehnologija“ pomenila zanesljivo oskrbo z električno energijo. Telefon je bil drag in ne vedno dosegljiv. Počitnice v tujini so bile namenjene le privilegirani manjšini.

Kljub več padcem rasti v zadnjih dvajsetih letih se je gospodarstvo Evropske unije povečalo za 40 %, pri tem so države, ki so se Evropski uniji pridružile v letih 2004 in 2007, dosegle nekoliko višja povprečja. V Španiji je bil zlasti pomemben dejavnik razvoja gradbeništvo v povezavi s turizmom. Tudi v drugih Evropskih državah so gospodarsko rast spodbujale storitve in proizvodnja.

Danes Carlos živi s svojimi starši na istem naslovu. Vsak ima avtomobil in mobilni telefon. Po evropskih standardih življenjski slog družine Sánchez ni neobičajen.

Večji svetovni odtis

Evropski vpliv na okolje se je povečeval vzporedno z gospodarsko rastjo v Evropi in svetu. K spodbujanju blaginje v Evropi in državah v razvoju, pa tudi k širjenju vplivov na okolje naših dejavnosti je pripomogla trgovina.

Leta 2008 je bila masa snovi, ki jo je Evropska unija uvozila, šestkrat večja od mase izvoženih snovi. Razlika gre skoraj v celoti na račun visokih stopenj uvoza goriva in rudarskih izdelkov.

Politika deluje, če je dobro načrtovana in izvajana

Prepoznavanje nujnosti obravnave okoljskih problemov v svetu je začelo naraščati precej pred Svetovnim vrhom o trajnostnem razvoju v Riu leta 1992. Okoljska zakonodaja EU sega v zgodnja sedemdeseta leta prejšnjega stoletja, izkušnje do sedaj pa so pokazale, da se ta izplača, če se učinkovito izvaja.

Direktiva EU o pticah (1979) in direktiva o habitatih (1992), na primer, zagotavljata zakonsko okolje za zavarovana območja Evrope. Evropska unija je določila več kot 17 % svojega kopenskega območja in več kot 160 000 km² morja kot del omrežja za zaščito narave „Natura 2000“. Čeprav so številne evropske vrste in habitatni še vedno ogroženi, je Natura 2000 zelo pomemben korak v pravo smer.

Tudi druge okoljske politike so pozitivno vplivale na okolje v Evropi. Kakovost zraka v prostoru se je v zadnjih dveh desetletjih na splošno močno izboljšala, a vseeno onesnaževanje zraka na velike razdalje in nekatera lokalna onesnaževala še naprej vplivajo na zdravje. Zaradi evropske zakonodaje se je zelo povečala tudi kakovost evropskih voda, vendar večina onesnaževal, ki se sproščajo v zrak, vodo in tla, ne izgine zlahka. Nasprotno, kopičijo se.

V Evropski uniji ni več toliko povezave med gospodarsko rastjo in izpusti toplogrednih plinov, toda po svetu izpusti še naprej naraščajo in prispevajo h koncentraciji ogljikovega dioksida v ozračju in oceanih.

Podobno velja za porabo snovi. Evropsko gospodarstvo izdeluje več z manjšim vnosom virov, a še vedno porabimo veliko več virov, kot jih zagotavljajo evropska kopna in morja. EU še vedno proizvaja velike količine odpadkov, vendar jih vedno večji delež reciklira in predeluje.

Kadar poskusimo obravnavati en okoljski problem, žal ugotovimo, da okoljskih vprašanj ni mogoče obravnavati izolirano in posamezno. Vključiti jih je treba v gospodarske politike, urbanistično načrtovanje, ribiško in kmetijsko politiko in tako naprej.

Črpanje vode, na primer, vpliva na kakovost in količino vode na izviri in vzdolž toka. Če se količina vode na izviri zmanjšuje zaradi večjega črpanja, so onesnaževala, ki se sproščajo v vodo, manj razredčena in bolj negativno vplivajo na vrste, ki so odvisne od tega vodnega telesa. Da bi lahko načrtovali in dosegli pomembne izboljšave glede kakovosti vode, moramo najprej ugotoviti tudi, zakaj se voda sploh črpa.

Postopne spremembe

Dogajanja v okolju, ki smo jim priča danes, kljub vrzelim v našem vedenju zahtevajo odločno in takojšnje ukrepanje, ki vključuje oblikovalce politik, podjetja in državljane. Če ničesar ne spremenimo, se bo svetovno krčenje gozdov nadaljevalo z nevarno hitrostjo, povprečne svetovne temperature pa se lahko do konca stoletja povečajo kar za 6,4 °C. Dvig morske gladine bo ogrozil enega od naših najdragocenejših virov, tj. kopno, na nizko ležečih otokih in obalnih območjih.

Za dokončanje mednarodnih pogajanj in izvajanje je pogosto potrebnih več let. Dobro načrtovana nacionalna zakonodaja deluje, če se izvaja v celoti, vendar jo omejujejo geopolitične meje. Mnoga okoljska vprašanja presegajo nacionalne meje. Na koncu utegnemo vsi občutiti vplive krčenja gozdov, onesnaževanja zraka ali odpadkov v morjih.

Trendi in obnašanje se lahko spremenijo — postopoma. Dobro razumemo, kje smo bili pred 20 leti in kje smo danes. Morda nimamo ene same čudežne rešitve, ki bo takoj odpravila vse okoljske probleme, vendar imamo zamisel, pravzaprav sveženj zamisli, orodij in politik, ki nam lahko pomagajo preoblikovati naše gospodarstvo v zeleno gospodarstvo. Priložnost za oblikovanje trajnostne prihodnosti v naslednjih 20 letih čaka, da jo izkoristimo.

Izkoriščanje priložnosti

Kako bomo izkoristili priložnosti, ki so pred nami, je odvisno od naše skupne ozaveščenosti. Dovolj zagona za preoblikovanje načina življenja lahko ustvarimo le, če razumemo, kaj je ogroženo. Ozaveščenost se povečuje, vendar ni vedno zadostna. Zdi se, da v naših vsakdanjih skrbih prevladujejo gospodarska negotovost, strah pred brezposelnostjo in skrb za zdravje. To velja tudi za Carlosa ali njegove prijatelje, zlasti ob upoštevanju nemirnih gospodarskih razmer v Evropi.

Carlos se med skrbmi za svoj študij biologije in obeti za kariero sprašuje, koliko se njegova generacija zaveda okoljskih problemov v Evropi in svetu. Kot prebivalec mesta seveda ve, da je bila generacija njegovih staršev tesneje povezana z naravo, saj je v večini družin vsaj eden od staršev odraščal na podeželju. Tudi ko so se zaradi dela preselili v mesto, so ohranili tesno povezanost z naravo.

Carlos morda z njo nikoli ne bo tako povezan, vendar precej navdušeno počne vsaj nekaj – na predavanja se vozi s kolesom. Celo očeta je prepričal, da kolesari na delo.

Dejstvo je, da so gospodarska negotovost, zdravje, kakovost življenja in celo reševanje brezposelnosti odvisni od ohranitve zdravega planeta. Hitro izčrpavanje naravnih virov in uničevanje ekosistemov, ki nam prinašajo toliko koristi, bosta težko zagotovila varno in zdravo prihodnost za Carlosa ali njegovo generacijo. Zeleno, nizkoogljično gospodarstvo ostaja najboljša in najvitalnejša možnost za dolgoročno zagotovitev gospodarske in socialne blaginje.

Dodatne informacije

- EEA – SOER 2010 **Ocena svetovnih megatrendov** (Assessment of Global Megatrends)
- UNEP – Spremljanje našega spreminjajočega se okolja: **od Ria do Ria+20** (Keeping track of our changing environment: From Rio to Rio+20)

Od rudnika do odpadkov in naprej

Od rudnika do odpadkov in naprej

Skoraj vse, kar porabimo in proizvedemo, vpliva na naše okolje. Pri dnevnem odločanju o nakupu nekega blaga ali storitev pogosto ne razmišljamo o njihovih „odtisih“ na okolje. Njihove prodajne cene komaj kdaj odražajo dejanske stroške. Vendar lahko veliko storimo za ozelenitev svoje porabe in proizvodnje.

Maja 2011 je bila trgovina Apple na Peti aveniji v New Yorku nabito polna ljudi, ki so prišli z vseh koncev sveta, da bi kupili najnovejši Applov iPad2. Vse, kar so tisti dan dostavili, so prodali v nekaj urah. Trgovina na Peti aveniji je bila ena od tistih, ki so imele srečo. Številne druge Applove trgovine po svetu so lahko le sprejemale naročila in izdelke dobavile več tednov pozneje.

Zamude ni povzročilo pomanjkljivo poslovno načrtovanje ali izjemno uspešna tržna kampanja. Povzročila jo je serija katastrof na drugi strani planeta. Pet najpomembnejših sestavnih delov iPad2 so v času potresa 11. marca 2011 izdelovali na Japonskem. Proizvodnjo nekaterih teh sestavnih delov bi lahko brez težav preselili v Južno Korejo ali Združene države Amerike, vendar ne digitalnega kompasa. Eden od ključnih proizvajalcev je delal 20 km od fukušimskih reaktorjev in je moral svoj obrat zapreti.

Tokovi virov za napajanje proizvodnih linij

V našem medsebojno povezanem svetu se pot mnogih elektronskih naprav začne v rudniku, ki se največkrat nahaja v državi v razvoju, in središču za razvoj izdelkov, ki je najpogosteje v razviti državi. Danes proizvodnja prenosnih računalnikov, mobilnih telefonov, avtomobilov in digitalnih fotoaparatorov zahteva redke elemente, kot

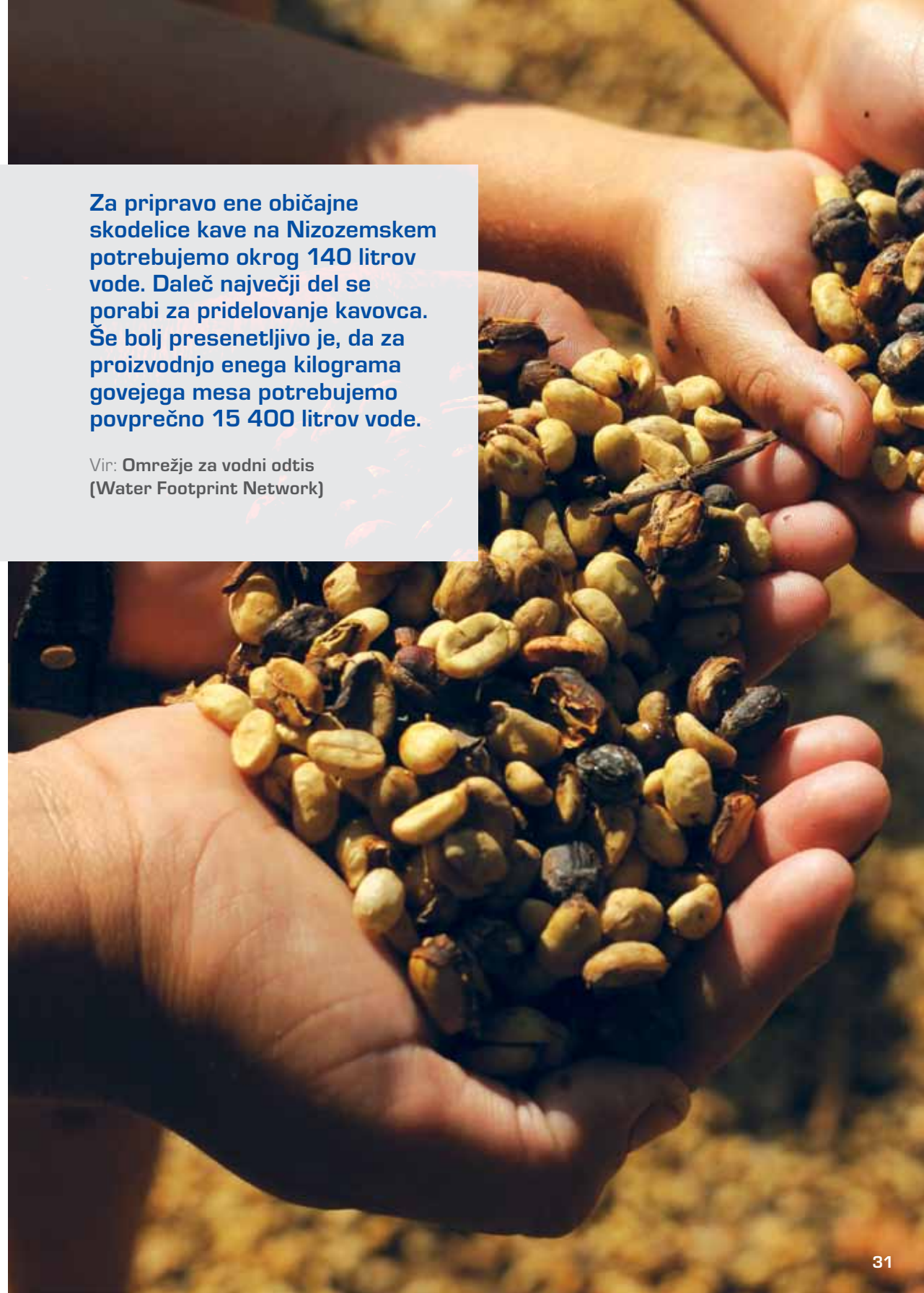
so neodim, lantan in cerij. Čeprav imajo mnoge države neizkoriščene rezerve, je izkopavanje drago, v nekaterih primerih tudi strupeno in radioaktivno.

Po izkopavanju snovne vire običajno prepeljejo v kraj predelave in spremenijo v sestavne dele za različne izdelke, ki se nato spet pošljejo v druge kraje, kjer jih sestavijo. Do takrat, ko kupimo napravo, so njeni deli že prepotovali svet in pustili odtis v okolju v vsaki fazi svoje poti.

To velja tudi za hrano na naših mizah, pohištvo v dnevnih sobah in gorivo v avtomobilih. Večina snovi in virov se izkopava, predeluje v potrošniški izdelek ali storitev in prevaža na naše domove, ki so predvsem v urbanih območjih. Oskrba evropskih gospodinjstev z vodo, na primer, ne pomeni le črpanja porabljene količine iz vodnega telesa. Za pripravo vode za porabo potrebujemo infrastrukturo in energijo za njen prevoz, skladiščenje, čiščenje in ogrevanje. Ko je voda enkrat „uporabljena“, potrebujemo še več infrastrukture in energije, da se je znebimo.

Za pripravo ene običajne skodelice kave na Nizozemskem potrebujemo okrog 140 litrov vode. Daleč največji del se porabi za pridelovanje kavovca. Še bolj presenetljivo je, da za proizvodnjo enega kilograma govejega mesa potrebujemo povprečno 15 400 litrov vode.

Vir: Omrežje za vodni odtis (Water Footprint Network)

Vse za ceno potrošnje

Nekateri vplivi naših ravni in vzorcev potrošnje na okolje niso takoj vidni. Proizvodnja električne energije za napajanje mobilnih telefonov in zamrzovanje hrane sprošča v ozračje ogljikov dioksid, ki prispeva k podnebnim spremembam. Prometne in industrijske zmogljivosti sproščajo onesnaževala zraka, kot so žvepovi oksidi in dušikovi oksidi, ki so škodljivi za zdravje ljudi.

Milijoni ljudi, ki se poleti napotijo proti jugu, dodatno obremenjujejo počitniške kraje. Poleg izpuščanja toplogrednih plinov zaradi samega potovanja potrebujejo še nastanitev, zaradi česar se povečuje tudi povpraševanje gradbenega sektorja po snovnih virih in energiji. Sezonsko povečanje števila lokalnega prebivalstva terja v suhih poletnih mesecih dodatno črpanje vode za sanitarne potrebe in priložnostne dejavnosti. To pomeni tudi čiščenje večje količine odpadne vode, prevoz večje količine hrane na ta območja in ravnanje z večjimi količinami odpadkov.

Čeprav obsega svojih vplivov na okolje ne poznamo dovolj dobro, je očitno, da se sedanje ravni in vzorci črpanja virov ne morejo nadaljevati. Preprosto povedano, omejili smo količine življenjsko pomembnih virov, kot sta obdelovalna zemlja in voda. Kar se pogosto začne kot lokalni problem, tj. pomanjkanje vode, krčenje gozdov za pašnike ali izpusti onesnaževal iz industrijskega obrata, lahko hitro postane svetovni in sistemski problem, ki vpliva na vse.

Eden od kazalnikov porabe virov je okoljski odtis, ki ga je razvilo Omrežje za svetovni odtis (Global Footprint Network). Ocenjuje porabo držav z vidika rabe tal po vsem svetu, skupaj s posredno rabo tal za proizvodnjo blaga in absorpcijo izpustov CO₂. V skladu s to metodologijo je bil leta 2007 odtis vsakega človeka 2,7 svetovnega hektarja.

To je precej več od 1,8 svetovnega hektarja, ki je na voljo vsakemu posamezniku za ohranjanje porabe brez ogrožanja proizvodnih zmogljivosti okolja (Global Footprint Network, 2012). V razvitih državah je razlika še očitnejša. Države EEA so porabile 4,8 svetovnega hektarja na prebivalca, kljub temu, da je bilo na voljo le 2,1 svetovnega hektarja naravnih virov („biomogljivosti“) na osebo (Global Footprint Network, 2011).

Toda poraba pomeni tudi delovna mesta

Naš nagon in potreba po trošenju naravnih virov predstavljata le eno plat zgodbe. Gradnja počitniških hiš v Španiji, vzgoja paradižnikov na Nizozemskem in počitnice na Tajskem pomenijo tudi delovna mesta, dohodek in konec koncev sredstva za preživetje ter višjo kakovost življenja za delavce v gradbeništvu, kmete in potovalne agencije. Za številne ljudi po svetu pomeni višji dohodek možnost za zadovoljitev osnovnih potreb. Vendar opredelitev „potrebe“ ni enostavna in je zelo različna glede na kulturne zaznave in ravni dohodka.

Za nekoga, ki dela v rudnikih redkih kovin v Notranji Mongoliji na Kitajskem, pomeni izkopavanje rudnin zagotovljena prehrana za njegovo družino in izobrazbo otrok. Za tovarniškega delavca na Japonskem lahko poleg hrane in izobrazbe pomeni tudi nekaj tednov počitnic v Evropi. Za množice, ki so se zgrnile v trgovino Apple, lahko nek končni izdelek pomeni nujen službeni pripomoček, ki ga je treba imeti, za druge pa napravo za razvedrilo. Tudi potreba po razvedrilo je človekova potreba. Njen vpliv na okolje je odvisen od tega, kako jo zadovoljimo.

Proč, v koš

Pot, ki jo opravijo elektronske naprave, hrana in voda iz pipe, se ne konča v naših domovih. Televizijski sprejemnik ali fotoaparati imamo tako dolgo, dokler je še sodoben ali združljiv s predvajalnikom DVD. V nekaterih državah EU zavržejo okrog tretjino kupljene hrane. Kaj je s hrano, ki se zavrže, preden jo kupimo? V 27 državah Evropske unije se vsako leto odvrže 2,7 milijarde ton odpadkov.

Kam gredo vsi ti odpadki? Kratek odgovor bi bil: izpred oči. Z nekaterimi se dejansko trguje – zakonito in nezakonito – na svetovnih trgih. Daljši odgovor je precej bolj zapleten. Odvisen je od tega, „kaj“ in „kje“ se meče stran. Več kot tretjino mase odpadkov, ki se proizvede v 32 državah EEA, sestavljajo odpadki od gradnje in rušenja, ki so močno povezani z gospodarskim napredkom. Dodatna četrtina so odpadki iz rudnikov in kamnolomov. Čeprav so konec koncev vsi odpadki posledica človekove potrošnje, le manj kot desetina skupnih odpadkov izvira iz gospodinjstev.

Naše znanje o odpadkih je tako nepopolno kot podatki o naši potrošnji, vendar je očitno, da nas na področju ravnanja z odpadki čaka še veliko dela. Vsak državljan EU uporabi povprečno 16 do 17 ton snovi na leto, večina te količine pa prej ali slej postane odpadki. Če bi upoštevali neuporabljeno črpanje (na primer preobremenitev rudarstva) in ekološke nahrbtnike (skupna količina naravne snovi, motene v naravnem stanju) uvoza, bi se ta količina povečala na okrog 40 do 50 ton na osebo.

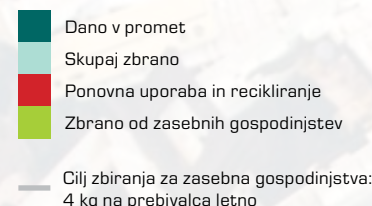
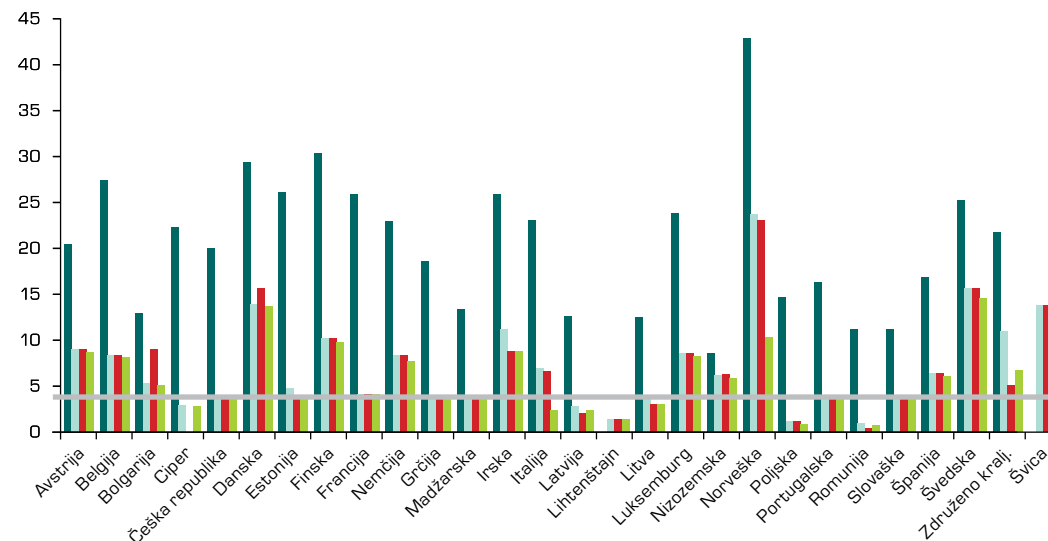
S pomočjo zakonodaje kot so direktive EU o odlagališčih, izrabljenih vozilih, baterijah, embalaži in odpadni embalaži, je Evropska unija preusmerila večji del komunalnih odpadkov z odlagališč v sežigalnice in obrate za reciklažo. Leta 2008 je bilo v EU predelanih 46 % trdnih odpadkov. Preostanek je bil poslan v sežig (5 %) ali na odlagališča (49 %).

Iskanje nove vrste zlatega rudnika

Električni gospodinjstvi aparati, računalniki, oprema za razsvetljavo in telefoni vsebujejo nevarne snovi, ki ogrožajo okolje, vendar vsebujejo tudi dragocene kovine. Po ocenah je leta 2005 električna in elektronska oprema na trgu vsebovala 450 000 ton bakra in sedem ton zlata. Na londonski borzi kovin bi bili ti kovini februarja 2011 vredni okrog 2,8 milijarde EUR oziroma 328 milijonov EUR. Med evropskimi državami so sicer velike razlike, a se za zdaj le majhen del takšne elektronske opreme zbira in predela ali reciklira, ko je zavržena.

Tudi žlahtne kovine, ki so „odvržene kot odpadki“, imajo svetovno razsežnost. Nemčija vsako leto prek Hamburga izvozi okrog 100 000 rabljenih avtomobilov na območja zunaj Evropske unije, predvsem v Afriko in na Srednji vzhod. Leta 2005 je bilo v teh avtomobilih okrog 6,25 tone materialov iz platinske skupine kovin. Za razliko od EU večina držav uvoznic nima potrebnih predpisov in zmogljivosti za razstavljanje in recikliranje rabljenih vozil. To pomeni gospodarsko izgubo, vodi do dodatnega izkopavanja in povzroča okolju, pogosto zunaj EU, škodo, ki bi se lahko preprečila.

Kg na prebivalca 2008

Vir: **Sestavil Evropski tematski center za trajnostno potrošnjo in proizvodnjo na podlagi podatkov iz Eurostatovega podatkovnega središča o odpadkih.**

Odpadna električna in elektronska oprema, ki je bila dana v promet, zbrana in reciklirana/predelana/ponovno uporabljena v 28 evropskih državah (kg/osebo, podatki za leto 2008)

V Evropski uniji odpadno električno in elektronsko opremo ureja posebna zakonodaja. Ta direktiva predvideva oblikovanje shem zbiranja, v katere potrošniki brezplačno vrnejo svoje elektronske odpadke. Cilj takšnih shem je povečanje recikliranja in/ali ponovne uporabe. Dopolnilni zakon o omejevanju nevarnih snovi zahteva tudi, da se težke kovine, kot so svinec, živo srebro, kadmij in šestvalentni krom ter zaviralci gorenja, kot so polibromirani bifenili (PBB) ali polibromirani difenil etri (PBDE), v električni opremi nadomestijo z varnejšimi snovmi.

Boljše ravnanje s komunalnimi odpadki ponuja precejšnje koristi: spreminjanje odpadkov v dragocen vir, preprečevanje škode za okolje, vključno z izpusti toplogrednih plinov, in zmanjševanje povpraševanja po novih virih.

Za primer vzemimo papir. Leta 2006 je bilo iz trdnih komunalnih odpadkov recikliranega skoraj 70 % papirja, kar pomeni četrtno skupne potrošnje papirnih izdelkov. Če bi se stopnja recikliranja povečala na 90 %, bi več kot tretjino povpraševanja po papirju lahko zadovoljili z reciklirano surovino. Tako bi zmanjšali povpraševanje po novih virih, usmerili manj odpadnega papirja na odlagališča ali v sežig in zmanjšali izpuste toplogrednih plinov.

In kam naprej?

Potrošnja in proizvodnja kot taki ne škodujeta okolju. Vplivi na okolje so posledica tega, „kaj potrošimo“, kje in koliko, ter „kako proizvodimo“. Oblikovalci politik, podjetja in civilna družba na vseh ravneh, od lokalne do svetovne, morajo sodelovati pri ozelenjevanju gospodarstva.

Tehnološke novosti ponujajo številne rešitve. Uporaba čiste energije in čistega prometa manj vpliva na okolje in lahko zadovolji nekatere naše potrebe, če ne vseh. Vendar tehnologija ni dovolj.

Rešitev ne more biti le v recikliranju in ponovni uporabi, da bi torej lahko črpali manjše količine virov. Potrošnji virov se ne moremo izogniti, lahko pa trošimo pametno. Lahko se preusmerimo na čistejše nadomestke, ozelenimo proizvodne postopke in se naučimo spreminjati odpadke v vire.

Boljše politike, boljša infrastruktura in dodatne spodbude so brez dvoma potrebne, vendar so lahko le delno v pomoč, saj je na koncu vse odvisno od izbire potrošnikov. Ne glede na družbeno ozadje ali starost, naše vsakodnevne odločitve o nakupu nekega blaga in storitev določajo, kaj in koliko se proizvaja. Tudi trgovci na drobno lahko vplivajo na to, kaj se daje na police, in razširjajo povpraševanje po trajnostnih alternativah po dobavni verigi navzgor.

Če se med policami v veleblagovnici ali košem za smeti samo za trenutek ustavimo in se vprašamo: *Ali lahko uporabim včerajšnje ostanke, namesto da jih vržem proč? Ali si lahko ta stroj izposodim, namesto da ga kupim? Kje lahko recikliram svoj star mobilni telefon?...* smo morda že na dobri poti, da sami začnemo živeti trajnostno.

Dodatne informacije

- EEA — SOER 2010 Tematske ocene (Thematic Assessments): <http://www.eea.europa.eu/soer/europe>

Odpadna hrana

Približno tretjina hrane, ki se proizvede na svetu, se izgubi ali zavrže. Če več kot milijarda ljudi na svetu zvečer zaspi lačna, se moramo vprašati, kaj se da storiti. Vendar odpadna hrana ni le izgubljena priložnost, da se lačni nahranijo. Pomeni tudi znatno izgubljanje drugih virov, kot so zemlja, voda, energija – in delo.

Hrano potrebujemo vsi, ne glede na to, ali smo bogati ali revni, mladi ali stari. Pomeni veliko več kot zgolj prehranjevanje in bogato raznolikost okusov v ustih. Več kot štiri milijarde ljudi so odvisne od treh osnovnih pridelkov: riža, koruze in pšenice. Ti trije pridelki zagotavljajo dve tretjini vnosa energije. Ob upoštevanju, da obstaja več kot 50 000 vrst užitnih rastlin, se zdi, da je naš dnevni meni z vsega nekaj sto vrstami, ki prispevajo k oskrbi s hrano, zelo enoličen.

Ker so milijarde ljudi odvisne le od nekaj vrst osnovne hrane, so njeno podražitev v letih od 2006 do 2008 občutili po vsem svetu. Čeprav so razvite države na splošno uspele nahraniti svoje prebivalce, so se v določenih delih Afrike spopadali z lakoto. To ni bila le posledica nezadostnosti trga.

Delno so za pritisk na varno oskrbo s hrano krive tudi podnebne spremembe, pri čemer so nekatere regije bolj obremenjene kot druge. Suše, požari ali poplave neposredno ovirajo proizvodne zmogljivosti. Žal podnebne spremembe pogosto prizadenejo države, ki so bolj občutljive in imajo na voljo manj sredstev za prilagoditev.

Toda hrana je v nekem smislu vendarle „blago“. Njena proizvodnja zahteva vire, kot sta zemlja in voda. Tako kot drugi izdelki na trgu, se potroši ali porabi in lahko zavrže. Velika količina hrane se zavrže, zlasti v razvitih državah, kar pomeni tudi zapravljanje virov, ki so bili uporabljeni za njeno proizvodnjo.

Živilska industrija in odpadna hrana sta med ključnimi področji, ki so izpostavljeni v dokumentu Evropske komisije iz septembra 2011 z naslovom: „Časovni načrt za Evropo, gospodarno z viri (Roadmap to a resource-efficient Europe)“. Čeprav je splošno znano, da zavržemo nekaj hrane, ki jo proizvedemo, je precej težko navesti točno oceno. Evropska komisija meni, da se samo v EU vsako leto zavrže 90 milijonov ton hrane oziroma 180 kg hrane na osebo. Večina te hrane je še vedno primerna za prehrano ljudi.

Ne gre le za hrano

Vplivi, ki jih ima na okolje odpadna hrana, niso omejeni na uporabo tal in vode. V skladu z omenjenim časovnim načrtom Evropske komisije vrednostna veriga prehrane in pijače v EU povzroči 17 % neposrednih izpustov toplogrednega plina in 28 % izpustov zaradi uporabe snovnih virov.

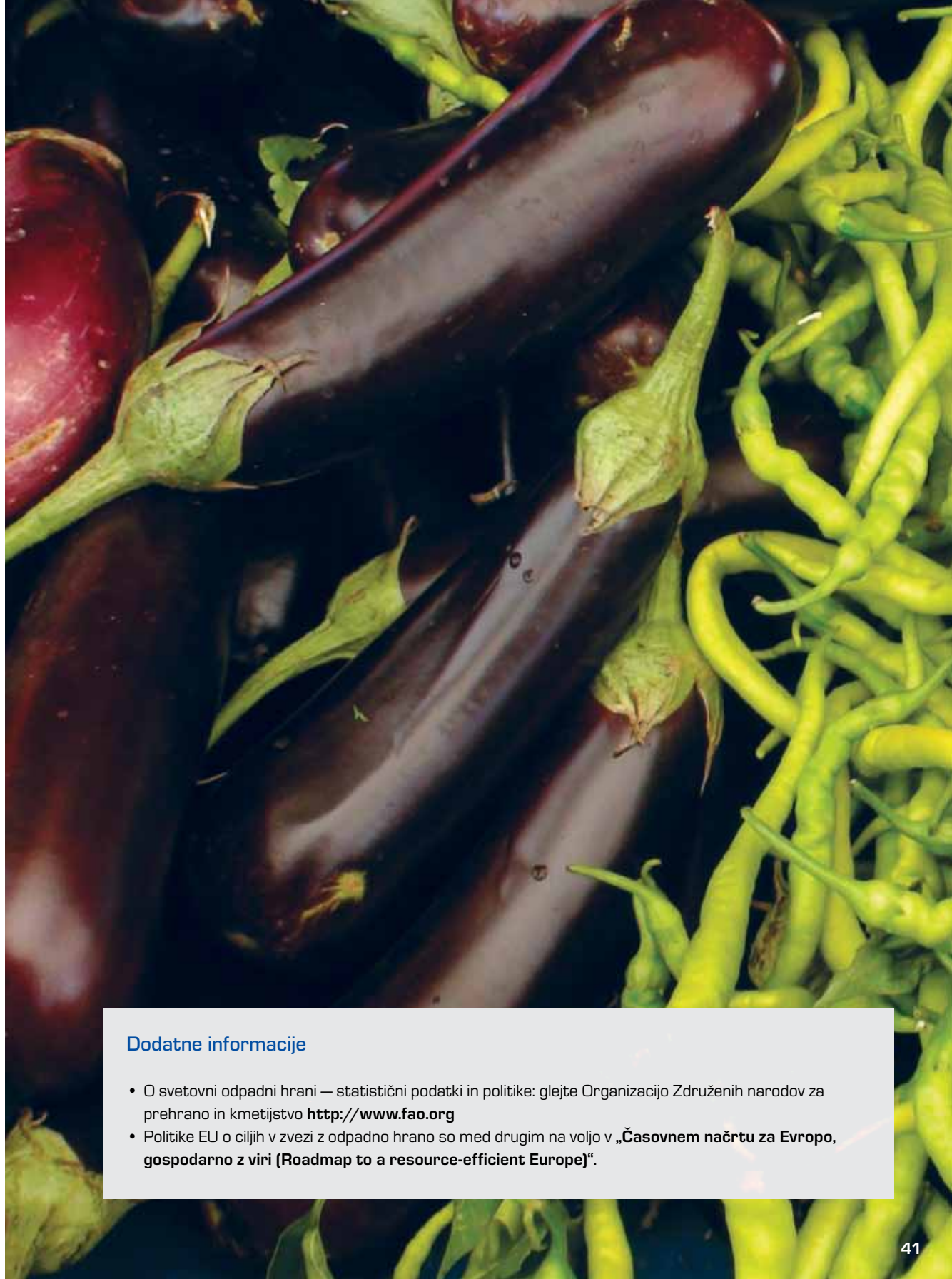
Tristram Stuart, avtor in eden od najpomembnejših organizatorjev pobude o nahranitvi 5 000 ljudi na trgu Trafalgar Square v Londonu, ocenjuje, da najbogatejše države zavržejo od tretjino do polovico vse svoje hrane.

„To ni le problem bogatega sveta. Države v razvoju se srečujejo z ravnmi odpadne hrane, ki so včasih skoraj tako visoke kot v bogatih državah, vendar so razlogi za to zelo drugačni. Najpogostejši vzrok je pomanjkanje ustrezne kmetijske infrastrukture, kot je tehnologija za obdelavo žetve. Lahko bi rekli, da se zavrže najmanj tretjina celotne svetovne ponudbe hrane,“ pravi Tristram.

Odpadna hrana nastaja v vsaki fazi proizvodne in dobavne verige in tudi v fazi potrošnje. Razlogov je mnogo. Del odpadne hrane je posledica zakonodaje, ki se pogosto sprejme za varovanje človekovega zdravja. Drugi del je morda povezan s potrošnikovimi izbirami in navadami. Če želimo zmanjšati količino odpadne hrane, je treba analizirati in obravnavati vse posamezne faze in razloge.

Časovni načrt Evropske komisije poziva k „skupnemu prizadevanju kmetov, živilske industrije, trgovcev na drobno in potrošnikov z uporabo proizvodnih tehnik za učinkovito rabo virov, trajnostno izbiro živil“. Evropski cilj je jasen: zmanjšanje količine užitne odpadne hrane v EU za polovico do leta 2020. Nekateri člani Evropskega parlamenta so zahtevali, da se leto 2013 poimenuje kot „Evropsko leto boja proti nastajanju živilskih odpadkov“.

„Čudežne rešitve ni. Vsak posamezni problem potrebuje drugačno rešitev,“ pravi Tristram in dodaja: „Čudovita novica je, da lahko zmanjšamo svoj vpliv na okolje, kar ne pomeni nujno žrtvovanja. To ne pomeni prositi ljudi, naj manj letijo, jedo manj mesa ali manj vozijo, čeprav bomo vse to morda tudi morali storiti. To je dejansko priložnost. Enostavno moramo nehati metati hrano stran in jo namesto tega uživati.“

Dodatne informacije

- O svetovni odpadni hrani — statistični podatki in politike: glejte Organizacijo Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo <http://www.fao.org>
- Politike EU o ciljih v zvezi z odpadno hrano so med drugim na voljo v „Časovnem načrtu za Evropo, gospodarno z viri (Roadmap to a resource-efficient Europe)“.

Odpadki na Grenlandiji

Odpadki se proizvajajo povsod, kjer živijo ljudje, od gosto naseljenih mest do oddaljenih naselij. Ostanki hrane, elektronski odpadki, baterije, papir, plastenke, oblačila, staro pohištvo — vse to je treba odstranjevati. Nekateri odpadki se ponovno uporabijo ali reciklirajo, drugi sežgejo zaradi energije ali pošljejo na odlagališča. Za ravnanje z odpadki ne obstaja ena metoda, ki bi delovala povsod. Pri izbiri metode za ravnanje z odpadki je treba upoštevati lokalne razmere. Konec koncev se odpadki začnejo kot lokalni problem. V nadaljevanju prikazujemo, kako se ob upoštevanju redko naseljenega prebivalstva, velikih razdalj med naselji in pomanjkanja cestne infrastrukture problema odpadkov loteva grenlandska vlada.

Intervju s Perom Ravnom Hermansenom

Per Ravn Hermansen živi v Nuuku, prestolnici Grenlandije. Preselil se je z Danske, da bi sodeloval pri ravnanju z odpadki na grenlandskem ministrstvu za notranje zadeve, naravo in okolje.

Kakšno je življenje na Grenlandiji?

„Življenje v Nuuku ni dosti drugačno kot v katerem koli srednje velikem mestu in je podobno mestom, ki jih najdete na Danskem. Vrste trgovin in objektov so enake. V Nuuku živi okrog 15 000 ljudi. V mestu se na splošno uporabljata grenlandščina in danščina, v manjših naseljih pa se govori skoraj samo grenlandsko.“

Tu živim od leta 1999 in mislim, da ljudje uporabljajo podobne vrste izdelkov kot drugje po svetu, na primer osebne računalnike in mobilne telefone. Menim tudi, da se ljudje vse bolj zavedajo vprašanja odpadkov.“

Zakaj je problem Grenlandije z odpadki edinstven?

„Na Grenlandiji živi okrog 55 000 ljudi in ti proizvajajo odpadke prav tako kot drugod po svetu. Z več vidikov je grenlandski „problem“ odpadkov precej običajen. Grenlandska podjetja in gospodinjstva proizvajajo različne vrste odpadkov, z njimi pa je treba ravnati tako, da ne škodujemo okolju.“

Z drugih vidikov je grenlandski problem odpadkov edinstven zaradi velikosti Grenlandije ali natančneje zaradi njenih raztresenih naselij. Obstaja šest razmeroma velikih mest, enajst manjših in okrog šestdeset naselij s 30 do 300 prebivalci, ki so razpršena vzdolž obale. Večina prebivalcev živi na zahodni obali, vendar so majhna naselja in mesta tudi na vzhodni.

Samo šest mest ima sežigalnice, kar ni dovolj, da bi dosegli okoljsko zadostno ravnanje z gorljivimi odpadki. Na Grenlandiji ni cest, ki bi povezovala mesta in naselja, kar pomeni, da odpadkov ni enostavno voziti v sežigalnice. Blago se prevaža predvsem po morju.

Za zdaj imamo le približno oceno količine komunalnih odpadkov, ki se proizvede na Grenlandiji, in menimo, da se povečuje. Polovica naselij ima naprave, ki bi jih imenoval peči za sežiganje, preostala naselja sežigajo odpadke na prostem ali imajo odlagališča.

Mislím, da imajo vsi problemi z odpadki nekatere skupne značilnosti, a je kljub temu vsak zase edinstven. Odpadki so lokalni problem s širšimi posledicami. Rešitve morajo upoštevati to dvojnost.“

Kako je z nevarnimi in elektronskimi odpadki?

„Obrati v največjih mestih razstavljajo elektronske odpadke in ravnavajo z nevarnimi odpadki, ki jih skladiščijo na mestu samem, dokler jih z ladjo ne pošljejo na Dansko. Grenlandija uvaža mnogo vrst izdelkov, tudi hrano, oblačila in avtomobile, ki prispejo z ladjami, večinoma iz Aalborga. Nevarni in elektronski odpadki se nato natovorijo na ladje, ki se vračajo na Dansko.“

V zadnjih letih so rudarske večnacionalne družbe začele iskati neizkoriščene rezerve nafte ali rudnin. Kaj se zgodi z odpadki iz rudarstva?

„Grenlandija ima politiko enih vrat, kar rudarskim družbam omogoča, da dobijo vsa potrebna dovoljenja pri istem javnem organu. To pomeni, da vloge, ki obsegajo vse vidike njihovega delovanja, vključno z odpadki, predložijo uradu za rudnine in nafto.“

Skoraj vse njihove dejavnosti potekajo zunaj mest in naselij. Za gorljive odpadke se lahko družbe z lokalnimi občinami dogovorijo o uporabi sežigalnic. To dodatno povpraševanje po sežiganju pomeni dodaten pritisk na lokalne sežigalnice.“

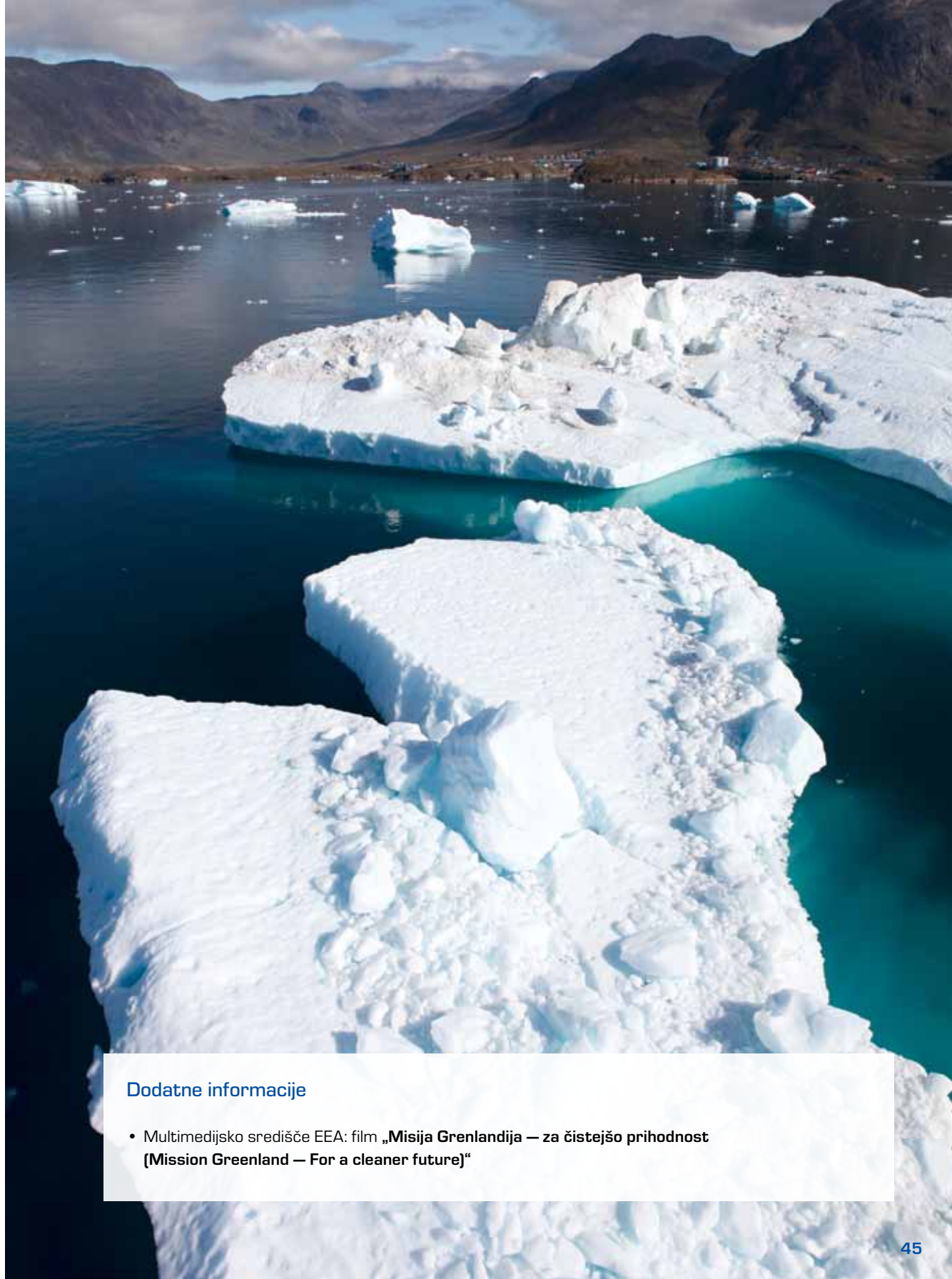
Kako se lotevate tega problema?

„Ena od možnosti, o kateri prav zdaj razpravljamo, obsega gradnjo regionalnih sežigalnic in prevoz odpadkov. Jasno je, da ne moremo zgraditi čistilne naprave v vsakem mestu. Preučujemo tudi možnosti za proizvodnjo toplote — ogrevanje gospodinjstev s sežiganjem odpadkov.“

V manjših mestih začnemo postavljati obrate za razstavljanje elektronskih odpadkov in ravnanje z nevarnimi odpadki. Za manjša naselja nameščamo zabojnike za elektronske in nevarne odpadke, ki se nato odpeljejo v zmogljivosti v mestih.

Trenutno izvajamo dva pilotska projekta za prevažanje gorljivih odpadkov v mesta s sežigalnicami.

Grenlandska vlada ima nacionalni načrt za ravnanje z odpadki in dejavnost, ki sem jo ravnokar omenil, je del tega načrta.“

Dodatne informacije

- Multimedijско središče EEA: film „Misija Grenlandija — za čistejšo prihodnost (Mission Greenland — For a cleaner future)“

„Prava“ cena?

„Prava“ cena?

Gospodarstva mnogih držav v razvoju se zanašajo na izkoriščanje naravnih virov, da bi svoje prebivalstvo potegnili iz revščine, s čimer pa morda škodujejo naravnim sistemom, od katerih so odvisna. Kratkoročne rešitve pogosto spodkopavajo dolgoročno blaginjo prebivalstva. Ali lahko vlade pomagajo trgom pri postavljanju „prave“ cene za storitve narave in vplivajo na gospodarne izbire? V nadaljevanju je podrobneje opisano, kaj pomeni uporaba vode pri proizvodnji bombaža za Burkino Faso.

Več kot milijarda ljudi na svetu živi v „skrajni revščini“, kar po opredelitvi Svetovne banke pomeni preživetje z manj kot 1,25 USD na dan. V zadnjih 30 letih se je delež svetovnega prebivalstva, ki živi v pomanjkanju, sicer močno znižal, a se je precej držav, predvsem v Afriki, za napredek moralo močno boriti.

V teh državah je gospodarska dejavnost pogosto osredotočena na izkoriščanje naravnih virov: v kmetijstvu, gozdarstvu, rudarstvu in tako naprej. Posledica tega je, da prizadevanja za povečanje gospodarske rasti zaradi zadovoljevanja potreb hitro rastočega števila prebivalcev znatno obremenijo ekosisteme.

V številnih primerih se surovine, kakor je bombaž, pridelujejo ali črpajo v državah v razvoju in izvažajo v bogatejšo regije, na primer Evropo. To dejstvo je za potrošnika v industrializiranem svetu izjemno pomembno, saj morebiti pomaga pri odpravljanju revščine „spodnje milijarde“, a hkrati morebiti spodkopava njihove priložnosti s škodljivimi vplivi na naravne sisteme, od katerih so odvisni.

„Belo zlato“

V Burkini Faso, pusti kopenski in zelo revni državi na južnem obrobju Sahare, je bombaž velik posel. Pravzaprav je to velikanski posel. Burkina Faso je v preteklih letih tako hitro povečevala proizvodnjo, da je postala največji afriški proizvajalec bombaža. Izvoz „belega zlata“, kot ga imenujejo v regiji, je leta 2007 pomenil kar 85 % vseh prihodkov od izvoza države in 12 % gospodarske proizvodnje.

Ključnega pomena je, da so zaslužki od bombaža zelo razpršeni. V panogi je zaposlene 15–20 % delovne sile, kar zagotavlja neposredne dohodke 1,5-2 milijonoma ljudi. Je najpomembnejši dejavnik gospodarske rasti v zadnjem desetletju, kar pomeni davčne prihodke, s katerimi se lahko financirajo izboljšave na področjih, kot sta zdravstveno varstvo in izobraževanje.

Za ljudi v Burkini Faso so prednosti pridelave bombaža jasne. Stroški so pogosto manj očitni.

Na Kratko O Vodnih Konceptih

Vodni odtisi in **navidezna voda** sta koncepta, ki nam pomagata razumeti, kolikšno količino vode potrošimo.

Vodni odtis je količina celinske vode, porabljene za proizvodnjo blaga in storitev, ki jih potrošita posameznik ali skupnost ali proizvedejo podjetja. Sestavljen je iz treh sestavin. **Modri vodni odtis** je količina površinske in podzemne vode, ki se uporabi za proizvodnjo blaga in storitev. **Zelen vodni odtis** je količina padavin, ki se uporabi v proizvodnji. **Siv vodni odtis** pa je količina vode, ki je onesnažena zaradi proizvodnje.

Vsako izvoženo blago ali storitev vključuje tudi izvoz „navidezne vode“ — vode, ki je bila uporabljena pri proizvodnji zadevnega blaga ali storitve. Izvoz navidezne vode nastane, kadar se blago ali storitev porabi zunaj meja območja zajetja, v katerem je bila voda izčrpana.

Državam ali območjem, ki uvažajo, uvoz „navidezne vode“ omogoča uporabo domačih vodnih virov za druge namene, kar je lahko zelo koristno za države, katerim vode primanjkuje. Žal mnogim državam, ki izvažajo navidezno vodo, vode dejansko primanjkuje, imajo pa sončno podnebje, ki je primerno za kmetijsko proizvodnjo. V teh državah, katerim vode primanjkuje, izvoz navidezne vode dodatno obremenjuje vodne vire in pogosto nalaga socialne in gospodarske stroške, ker je premalo vode za druge dejavnosti in potrebe..

Vir: **Omrežje za vodni odtis**
(Water Footprint Network)

„Ko je bil Modachirou Inoussa star komaj osem let, je že pomagal staršem na bombažnih poljih. Dne 29. julija 2000 je Modachirou trdo delal in stekel nazaj domov, ker je bil žejen. Na poti je našel prazno posodo in zajel nekaj vode iz jarka, da bi pil. Tistega večera se ni vrnil domov. Vaščani, ki so ga šli iskat, so našli njegovo truplo poleg prazne steklenice Callisulfana.“

Zastrupitev z endosulfanom v zahodni Afriki, poročila PAN UK (2006)

Četrtnina prebivalcev nima dostopa do varne pitne vode. Več kot 80 % je samooskrbnih kmetovalcev, ki so odvisni od vode za zadovoljevanje svojih osnovnih potreb po hrani in zavetju. Po podatkih Svetovne meteorološke organizacije letno povpraševanje po vodnih virih presega razpoložljive vire za 10–22 %.

V tem okviru se zdi veliko povečanje proizvodnje bombaža v zadnjih letih tvegano. Bombaž je pridelok, ki zahteva dosti vode, saj potrebuje namakanje v suhih mesecih in porabi dosti več vode kot drugi pridelki, ki se pridelujejo v velikem obsegu.

Dodeljevanje vode proizvodnji bombaža pomeni odvzemanje vode drugim možnim uporabam. Večina pridelka se izvozi, kar pomeni, da se velike količine vode uporabljajo za zadovoljevanje povpraševanja čezmorskih potrošnikov. Ta proces se imenuje izvoz „navidezne vode“.

Polovica bombaža iz Burkine Faso se izvažata na Kitajsko, kjer se prodaja lokalnim predilnicam, od tam pa proizvajalcem oblačil, ki oskrbujejo svetovne trge. Potrošniki bombažnih izdelkov na koncu dobavne verige dejansko uvažajo velike količine vode — včasih iz dosti bolj suhih območij sveta. Kar zadeva bombaž, je bilo v neki študiji ugotovljeno, da 84 % evropskega vodnega odtisa dejansko leži zunaj Evrope.

Za suhe države, kakor je Burkina Faso, je običajno vodno intenzivne proizvode bolje uvažati kot izvažati. Konec koncev lahko izvoz „navidezne vode“ pomeni, da ne

ostaja dovolj vode za lokalno prebivalstvo in ekosisteme. To pomeni, da je edini način presoje, ali je za Burkino Faso dobro, da uporablja vodo za pridelavo bombaža, ocena vseh stroškov in koristi v primerjavi z drugimi uporabami. Koncept navidezne vode sam po sebi ne pove, kako je treba najbolje gospodariti z vodo, vendar prinaša zelo koristne informacije o vplivih naših proizvodnih in potrošniških izbir.

Več onesnaževanja, manj gozdov

Poraba vode ni edina skrb, ki je v Burkinu Faso povezana s proizvodnjo bombaža. Njegova pridelava običajno pomeni tudi veliko porabo pesticidov, in sicer upoštevanja vrednih 16 % svetovne porabe, čeprav pokriva le 3 % obdelane zemlje na svetu.

Učinki so lahko hudi za lokalno prebivalstvo in ekosisteme. Ker pa posamezniki, ki uporabljajo pesticide, vseh teh učinkov ne občutijo in jih morda sploh ne poznajo, ti učinki ne vplivajo v celoti na njihovo odločanje. (Zato je lahko pomembno izobraževanje in obveščanje lokalnih proizvajalcev o pesticidih in njihovih učinkih.)

Voda ni edini uporabljeni vir, drug bistveni vir je zemlja. Kot drugod po svetu se lahko tudi zemlja v Burkinu Faso uporablja zelo različno. Ali za prebivalce Burkine Faso večji del blaginje izhaja iz prilaganja zemlje za proizvodnjo bombaža?

Kar je dobro za enega, morda ni dobro za vse

Tega vprašanja ne smemo zanemariti. Površina gozda Burkine Faso se je v letih 1990–2010 zmanjšala za 18 %, delno zaradi širjenja kmetijstva, stopnja upadanja gozdov pa narašča. Zasebni lastnik gozda v Burkinu Faso morda raje goji bombaž, ker je zanj donosnejše prodati les (ali ga uporabiti za gorivo) in obdelovati zemljo, kot ohranjati gozd. Toda to morda ni najboljši izid za Burkinu Faso, njeno prebivalstvo in ekosisteme.

Gozdovi pomenijo za ljudi od blizu in daleč koristi, ki so dosti večje od vrednosti lesa. Ohranjajo biotsko raznovrstnost v prirodnih okoljih, preprečujejo erozijo tal, absorbirajo ogljikov dioksid, ponujajo možnosti za rekreacijo itd. Če bi družba kot celota odločala o rabi zemlje, in bi za podlago svojih odločitev lahko uporabila oceno celotnih stroškov in koristi različnih možnosti, verjetno ne bi izčrpala vse zemlje in vode le za proizvodnjo bombaža.

Bistveno vprašanje je razlika med koristmi in stroški za posameznike in za družbo.

Pri odgovarjanju na ključna vprašanja, o tem, koliko vode, pesticidov, zemlje naj se porabi za proizvodnjo bombaža, kmetje po svetu odločajo na podlagi relativnih stroškov in koristi. Toda medtem ko kmet lahko dobi celotne dohodke od prodaje bombaža, običajno ne pokrije vseh stroškov. Učinki na zdravje, na primer, pogosto presega stroške nakupa pesticidov. Tako se stroški prenašajo na druge ljudi, tudi na prihodnje rodove.

Težave nastanejo, ker se kmet, podobno kot mi vsi, večinoma odloča le na podlagi svojega interesa. To izkrivljanje se prenaša naprej prek svetovnih trgov. Cene, ki jih plačujejo trgovci, proizvajalci oblačil in na koncu potrošniki, napačno odražajo stroške in koristi, ki so vključeni v uporabo virov in proizvodnjo blaga.

To je resen problem. Večinoma se po svetu trgi in cene uporabljajo za usmerjanje odločanja, in če nam cene kažejo zavajajočo sliko vplivov proizvodnje in potrošnje, bomo sprejeli slabe odločitve. Iz preteklosti je razvidno, da so lahko trgi zelo učinkovit mehanizem za usmerjanje odločitev o uporabi virov in proizvodnji ter večanju napredka. Toda kadar so cene napačne, trgi ne delujejo.

„99 % kmetov, ki na svetu pridelujejo bombaž, živi v državah v razvoju. To pomeni, da se pesticidi uporabljajo na poljih v območjih, kjer je nepismenost visoka in ozaveščenost o varnosti nizka, kar ogroža okolje in življenje.“

Steve Trent, direktor fundacije za okoljsko pravičnost (Environmental Justice Foundation)

Kadar trgi ne delujejo: popravki in ovire

Kaj lahko storimo v zvezi s tem? Vlade lahko do neke mere sprejmejo ukrepe za odpravljanje pomanjkljivosti trga. Lahko sprejmejo predpise in naložijo davke na porabo vode in pesticidov, da jih kmetje porabijo manj ali poiščejo manj nevarne alternative. Po drugi strani lahko lastnikom gozdov ponudijo plačila, ki odražajo koristi gozdov za družbo na nacionalni in mednarodni ravni, in s tem zagotovijo dodaten vir prihodkov. Bistvo je v usklajevanju spodbud za posameznika s spodbudami za celotno družbo.

Potrošnikom je pomembno zagotoviti tudi informacije, ki dopolnjujejo podatke, ki jih vsebujejo cene. V številnih državah vidimo vse več nalepk, ki nas obveščajo o načinu proizvodnje blaga, in kampanj zainteresiranih skupin za ozaveščanje in boljše razumevanje teh vprašanj. Mnogi med nami bi bili pripravljeni plačati več ali porabiti manj, če bi razumeli učinke svojih odločitev.

V nekaterih primerih morajo vlade poseči po ukrepih, ki presegajo zgolj popraviljanje trga in dejansko omejiti vlogo trga pri razporejanju virov. Ljudje in ekosistemi potrebujejo vodo za preživetje in razvoj. Mnogi bi trdili, da imajo ljudje pravico do zadostnih količin vode za pitje, hrane, zdravstvenega varstva in zdravega okolja. Zato so morda vlade dolžne zagotoviti izpolnitev teh potreb, preden trg uporabijo za razdelitev preostalih virov.

Vrnimo se v Burkin Faso, kjer so se vlada in mednarodni partnerji osredotočili na izpolnitev osnovne potrebe, tj. zagotovitev dostopa do varne pitne vode. Danes dostopa še vedno nima četrtna prebivalcev, a današnje stanje pomeni veliko izboljšanje v primerjavi s stanjem pred 20 leti, ko dostopa do pitne vode ni imelo 60 % prebivalcev.

Spreminjanje spodbud

Na svetovni ravni potekajo prizadevanja za popraviljanje in omejevanje odprtih trgov ter hkratno izkoriščanje njihovih številnih prednosti. Trenutno tržne cene pogosto podajajo zavajajoče informacije, njihova posledica pa so slabe odločitve proizvajalcev in potrošnikov.

Ali bi Burkina Faso proizvajala bombaž, če bi trgi delovali pravilno in bi cene odražale celotne stroške in koristi naših dejanj?

Čeprav je težko vedeti zagotovo, se zdi zelo verjetno, da bi. Za zelo revno kopensko državo, ki nima veliko virov, kakor je Burkina Faso, ni enostavnih poti k blaginji. Bombažni sektor zagotavlja vsaj precejšnje zasluge, ki načeloma pomenijo odskočno desko za gospodarski razvoj in izboljšanje življenjskega standarda.

Vendar ni nujno, da nadaljnja proizvodnja bombaža pomeni tudi nadaljnjo proizvodnjo, ki intenzivno porablja vodo in pesticide ali ki še naprej zmanjšuje površino pod gozdovi. Alternativne metode, kot je ekološka pridelava, lahko zmanjšajo porabo vode in popolnoma izključijo uporabo pesticidov. Neposredni stroški pridelave ekološkega bombaža so višji, kar pomeni višje cene bombažnih izdelkov za potrošnike, vendar se več kot poročunajo z zmanjšanjem posrednih stroškov, ki bremenijo proizvajalce bombaža in njihove skupnosti.

Izbira je vaša

Nedvomno imajo oblikovalci politik vlogo pri spodbujanju pravilnega delovanja trgov, tako da cenovni signali dajejo spodbude za trajnostno odločanje. Vendar ne gre le za oblikovalce politik, spremembo lahko dosežejo tudi ozaveščeni državljani.

Svetovne dobavne verige pomenijo, da lahko odločitve proizvajalcev, trgovcev na drobno in potrošnikov v Evropi znatno vplivajo na blaginjo ljudi v tako oddaljenih deželah, kot je Burkina Faso. Takšni vplivi lahko zajemajo odpiranje delovnih mest in zagotavljanje zasluga, lahko pa vključujejo tudi prekomerno izkoriščanje omejenih vodnih virov ter zastrupljanje lokalnih prebivalcev in ekosistemov.

Končna moč odločanja je v rokah potrošnikov. Prav tako kot lahko oblikovalci politik usmerjajo našo potrošnjo z vplivom na cene, lahko potrošniki dajo razumeti proizvajalcem, da zahtevajo trajnostno gojenje bombaža. Razmislite o tem, ko boste prihodnjič kupovali kavbojke.

Dodatne informacije

- O instrumentih, ki temeljijo na trgu: **Instrumenti, ki temeljijo na trgu, za okoljsko politiko v Evropi (Market-based instruments for environmental policy in Europe)**, Tehnično poročilo EEA 8/2005.
- O proizvodnji bombaža v Burkini Faso: Kaminski, 2011, **Ovisnost od bombaža v Burkini Faso: Ovire in možnosti za uravnoteženo rast (Cotton dependence in Burkina Faso: Constraints and opportunities for balanced growth)**, publikacije Svetovne banke.

Ali je „poslovno smiselno“?

Številne gospodarske družbe, od majhnih podjetij do večnacionalnih družb, iščejo načine za ohranitev ali povečanje svojih tržnih deležev. Doseganje trajnostnega razvoja v časih ostre svetovne konkurence zahteva veliko več od „ozelenjevanja“ celostne podobe podjetja in zmanjševanja proizvodnih stroškov. Lahko pomeni nove oblike podjetja.

Napad velikih opic verjetno med Unileverjevimi največjimi poslovnimi tveganji ni bil omenjen, vendar se je zgodil. Dne 21. aprila 2008 so Unileverjev sedež v Londonu in njegove obrate v Merseysidu, Rimu in Rotterdamu napadli aktivisti Greenpeacea, oblečeni v orangutane. Aktivisti so protestirali proti škodi, ki jo je indonezijskim tropskim deževnim gozdom povzročila proizvodnja palmovega olja, ki se uporablja v številnih Unileverjevih izdelkih. Kmalu po napadu je družba objavila, da bo do leta 2015 zagotovila pridobivanje celotne količine palmovega olja iz trajnostnih virov. Potem je družba pripravila poslovni načrt, s katerim bo vključila trajnostni razvoj med bistvene elemente svojega poslovanja.

Večnacionalno družbo lahko za sprejetje bolj trajnostnega delovanja motivirajo številni različni razlogi. Lahko so povezani s celostno podobo družbe ali podobo njenih blagovnih znamk. Trajnostni razvoj lahko zahtevajo tudi njeni vlagatelji, ki se morda izogibajo naložbam v podjetja, ki ne obravnavajo tveganj, povezanih s spremembami okolja, ali niso zainteresirana, da bi izkoristila ekološke inovacije.

Kot pravi Karen Hamilton, podpredsednica za trajnostni razvoj v Unileverju: „Ne vidimo navzkrižja med rastjo in trajnostnim razvojem. To pravzaprav zahteva vse več potrošnikov.“

Sprejetje trajnostnega delovanja je lahko celo poslovno smiselno. Podjetja lahko dosežejo konkurenčno prednost in povečajo svoj tržni delež. Lahko pomeni tudi nove poslovne priložnosti za inovativne ekološke podjetnike, ki se odzivajo na naraščajoče povpraševanje po „zelenih“ izdelkih.

Karen dodaja: „Trajnostni razvoj vključuje tudi zmanjševanje stroškov. Če zmanjšamo količino embalaže, lahko zmanjšamo porabo energije v tovarni, s čimer prihranimo denar in povečamo donosnost.“

Kje najti zamisli?

Ko začnejo velike večnacionalne družbe sprejemati bolj zelene postopke, lahko že zaradi svoje velikosti dosežejo spremembe na terenu. Stremijo k temu, da njihovi konkurenti sprejmejo podobne prakse. Svetovni poslovni svet za trajnostni razvoj (WBCSD), ki je bil ustanovljen na predvečer Svetovnega vrha o trajnostnem razvoju v Riu leta 1992, da bi združil poslovni sektor, je platforma, ustanovljena za spodbujanje trajnostnega razvoja v poslovnem sektorju.

V poročilu WBCSD z naslovom „Vizija za leto 2050“, ki so ga sestavili vodilni izvršni direktorji in strokovnjaki, so navedene ključne zahteve, ki jih mora poslovni sektor udeležiti v naslednjih desetletjih, da bi dosegel trajnostni razvoj na svetovni ravni. Z drugimi besedami, to je zahteva po trajnostnem razvoju od znotraj.

Najpomembnejše „zahteve“, ki jih je opredelil WBCSD, odražajo številne cilje oblikovalcev politik: zagotoviti tržne cene, ki bodo vključevale stroške okoljske škode, poiskati učinkovite načine za proizvodnjo večjih količin hrane brez povečane uporabe zemlje in vode, ustaviti krčenje gozdov, zmanjšati emisije ogljika na svetovni ravni s preusmeritvijo na okolju prijazno energijo ter učinkovita raba energije povsod, tudi v prometnem sektorju.

Projekt razkrivanja ogljika (CDP) je še ena pobuda za spodbujanje trajnostnega razvoja v poslovnem sektorju. To je neprofitna organizacija, katere cilj je doseči zmanjšanje emisij toplogrednih plinov ter uporabe vode v podjetjih in mestih. CDP pomaga tudi vlagateljem pri ocenjevanju poslovnih tveganj, povezanih z okoljem, kot so podnebne spremembe, pomanjkanje vode, poplave in onesnaževanje ali preprosto pomanjkanje surovin. Vlagatelji imajo zlasti v med sedanjo finančno krizo pomembno besedo pri tem, katera podjetja bodo preživela.

Rešitve, ki bi ustrezala vsem, ni

Vprašanje, ki ostaja: kako lahko podjetje prenese trajnostni razvoj v upravljanje podjetja? Rešitve, ki bi ustrezala vsem, ni, vendar je na voljo dosti nasvetov in podpore.

Platforme za trajnostno poslovanje, kakor sta Svetovni poslovni svet za trajnostni razvoj in Projekt razkrivanja ogljika, usmerjajo podjetja, ki se želijo postaviti v ospredje. Obstajajo tudi bolj ciljna priporočila, kakor so smernice OECD za večnacionalne družbe, ki so priložene k Deklaraciji OECD o mednarodnih naložbah in večnacionalnih družbah. Vsebujejo prostovoljna načela in standarde za odgovorno vodenje podjetij za večnacionalne družbe, ki delujejo v državah podpisnicah deklaracije.

Večina sedanjih shem je seveda prostovoljna in se običajno obravnava v širšem okviru družbene odgovornosti podjetij.

Prehoda na bolj trajnostne postopke ne usmerja le najvišje vodstvo v različnih podjetjih. Vlade in javni organi na sploh lahko pomagajo podjetjem z ustvarjanjem enakih konkurenčnih pogojev in zagotavljanjem spodbud. Morda orangutanske preobleke niso vedno potrebne, vendar lahko potrošniki in civilna družba zasebnemu sektorju svojo voljo sporočijo enostavno tako, da pokažejo zanimanje za okolju prijazne izdelke.

Karen s tem soglaša: „Vlade in civilna družba morajo vsekakor delati skupaj. Podjetja lahko dosežejo spremembe zlasti v čezmejnih dobavnih verigah in seveda obsegu, v katerem dosegajo potrošnike.“

Dodatne informacije

- Svetovni poslovni svet za trajnostni razvoj (World Business Council for Sustainable Development): www.wbcSD.org
- Projekt razkrivanja ogljika (Carbon Disclosure Project): www.cdp.net

Lokalno in globalno

Lokalno in globalno

Kadar se srečujemo s pomanjkanjem življenjsko pomembnih virov, kakor sta voda in zemlja, ali naraščajočimi pritiski nanje, je lahko vprašanje, kdo odloča, prav tako pomembno kot način upravljanja in uporabe naravnih virov. Pogosto je bistvenega pomena usklajevanje na svetovni ravni, vendar brez lokalne odobritve in vključenosti na terenu ni mogoče storiti nič.

Verjetno vsi poznamo pravljico o Hansu Brinkerju, nizozemskem dečku, ki je vso noč s prstom mašil luknjo v jezu, da bi ustavil pronicanje vode in preprečil poplavo mesta Harlem. Da jo je napisala ameriška avtorica Mary Mapes Dodge (1831–1905), ki ni bila nikoli na Nizozemskem, pa marsikoga preseneti.

Joep Korting ni tako zelo znan, vendar je ključni člen v enem od najnaprednejših sistemov za gospodarjenje z vodami na svetu, ki vključuje lokalno, regionalno in nacionalno upravo, povezave z organi v drugih državah ter napredne računalniško podprte sisteme za spremljanje, ki uporabljajo satelite za nenehno preverjanje infrastrukture.

Joep je tudi eden od členov na terenu, ki so bistvenega pomena za izvajanje enega od najbolj ambicioznih in celovitih zakonov EU – Vodne direktive.

Vodna direktiva zahteva usklajeno ukrepanje, da se do leta 2015 doseže „dobro stanje“ vseh voda EU, vključno s površinsko in podzemno vodo. Določa tudi, kako je treba gospodariti z vodnimi viri na podlagi naravnih vodnih območij. Pri izboljševanju in varovanju evropskih vodnih teles in vodnih organizmov Vodno direktivo dopolnjuje več drugih zakonov EU, tudi Morska in Poplavna direktiva.

Ponovni razmislek o načinu življenja

Ni skrivnost, da je voda na Nizozemskem velik problem. Okrog 25 % površine njenega ozemlja, na katerem živi 21 % nizozemskega prebivalstva, leži pod morsk gladino. Petdeset odstotkov njene površine je le en meter nad morsk gladino. Vendar se mora Nizozemska ukvarjati tudi z drugimi problemi, ne le z morjem. Oskrba državljanov in podjetij s celinsko vodo, upravljanje rek, ki pritekajo iz drugih držav, in pomanjkanje vode v toplih obdobjih je le nekaj njenih nalog.

A Nizozemci niso edini. Voda postaja kritično vprašanje po vsem svetu. V dvajsetem stoletju smo doživeli največjo rast prebivalstva, gospodarstva, potrošnje in proizvodnje odpadkov doslej. Samo odvzem vode se je v zadnjih 50 letih potrojil.

Voda je le eden od virov, ki so pod naraščajočim pritiskom. Obstaja še dosti več okoljskih problemov, od kakovosti zraka do razpoložljivosti tal, ki so jih ključna dogajanja, kot so rast prebivalstva, gospodarstev in potrošnje, resno prizadela.

Čeprav nimamo popolne slike, nas to, kar vemo o okolju, sili k ponovnemu razmisleku o načinu uporabe in upravljanja svojih

Voda je življenjsko pomemben vir. Voda nas preživlja, povezuje in nam pomaga uspevati. Naše družbe ne morejo preživeti brez vode. Od vode smo odvisni ne le za pridelavo hrane, temveč tudi za proizvodnjo skoraj vsega drugega blaga in storitev, ki jih uživamo.

virov. To ponovno razmišljanje — zeleno gospodarstvo — morda pomeni temeljito spremembo načina življenja, poslovanja, potrošnje in ravnanja z odpadki, kar bo spremenilo naš celotni odnos do planeta. Bistveni element zelenega gospodarstva je učinkovito upravljanje naravnih virov na Zemlji. Toda kaj pomeni učinkovito upravljanje virov? Kakšno je lahko v primeru vode?

Upravljanje vode na terenu

Joep dela v lokalnem vodnem gospodarstvu v Deurneu na Nizozemskem vsako jutro od 8. ure dalje. Med njegovimi najpomembnejšimi nalogami je preverjanje majhnega števila od 17 000 kilometrov dolgih nasipov v majhni državi – 5 000 kilometrov teh nasipov državo varuje pred morjem in glavnimi rekami.

Joep preverja tudi kanale, zapornice in odtočne jarke, včasih odstranjuje odpadke ali odrezke iz kmetijstva, drugič popravlja poškodovano opremo. Ne glede na nalogo, stalno meri višino vode in prav nič ga ne more pripraviti do tega, da tega ne bi opravil.

Območje, na katerem dela, ima 500 nasipov, ki se dnevno spremljajo. Z dvigovanjem in spuščanjem zapornic se zvišuje ali znižuje gladina vode, da

se nadzoruje gibanje vode v regiji. Kljub vsem visokotehnoškim sistemom Joep s sedmimi sodelavci dela ročno in vsak dan preverja zapornice. Gladina vode se nenehno spremlja, pripravljen je načrt za izredne razmere in telefonske zveze za klic v sili, ki deluje 24 ur.

Demokracija zainteresiranih strani

Joep in njegovi sodelavci izvajajo sklepe, ki jih sprejmejo nizozemski organi za gospodarjenje z vodami. Na Nizozemskem je trenutno 25 lokalnih organov za gospodarjenje z vodami. Skupaj predstavljajo institucionalni model, ki izvira iz 13. stoletja, ko so se kmetje združili in se dogovorili o skupnem odvajanju vode s polj. Kar je edinstveno, je, da so vodna gospodarstva popolnoma neodvisna od lokalne uprave in imajo celo svoje proračune in volitve — tako so najstarejše demokratične institucije na Nizozemskem.

„To pomeni, da ko se začnejo razprave o proračunu ali lokalne volitve, ne tekmujemo z naložbami v lokalna nogometna igrišča, šolske objekte, mladinski klub ali novo cesto, ki bi lahko bili bolj priljubljena izbira,“ pravi Paula Dobbelaar, vodja vodnega gospodarstva okraja Aa en Maas in Joepova šefinja.

„Opravljamo tudi vsakdanje dejavnosti, na primer v zvezi z Vodno direktivo se dejansko trudimo našim rekam zagotoviti več svobode. Dovolimo jim, da vijugajo in poiščejo svojo pot in ne tečejo le v ravnih črtah. Takšna svoboda in več prostora jih zelo spremenita in tako spet postanejo del naravnjšega ekosistema,“ pravi Paula.

„Težava na Nizozemskem je, da smo bili v preteklosti zelo dobro organizirani in uspešni pri obravnavanju problemov v vodo, saj smo 50 let ohranjali varnost za vse, danes pa ljudje to jemljejo kot samoumevno. Lani na primer smo imeli v tem delu Evrope zelo močno deževje, kar je povzročilo veliko zaskrbljenost v Belgiji, toda ne na Nizozemskem. Tu so ljudje pričakovali, da bo za vse poskrbljeno,“ dodaja Paula.

Omenili smo, da so člani lokalnega vodnega gospodarstva voljeni, vendar na teh volitvah glasuje le 15 % prebivalstva. „To res ni reprezentativno in je spet posledica dejstva, da so ljudje na Nizozemskem postali nekoliko imuni na vprašanja v zvezi z vodo,“ pravi.

Širok spekter med lokalnim in globalnim

Najpomembnejše možnosti politik za učinkovito trajnostno gospodarjenje z vodami morajo vključevati tehnološke inovacije, prilagodljivo in sodelujoče vodenje, sodelovanje javnosti, instrumente za ozaveščanje in gospodarske instrumente ter naložbe. Vključenost ljudi na lokalni ravni je bistvenega pomena.

„Voda nas nedvomno povezuje na svetovni in lokalni ravni, s problemi in rešitvami,“ pravi Sonja Timmer, ki dela v mednarodnem oddelku nizozemskega združenja regionalnih vodnih gospodarjev, krovni organizaciji za gospodarjenje z vodami na Nizozemskem.

„Dejstvo je, da se kljub visoki ravni varnostnih standardov na Nizozemskem srečujemo z višjimi gladinami morja, zelo suhimi zimami, ki jim sledi povečano število pojavov muhastega deževja v avgustu, poleg tega pa je bila v zadnjih letih reka Ren zaradi močnega deževja v Švici in Nemčiji zelo visoka. Ta voda pride k nam.“

Okolje ohraniti v središču zanimanja

„Obravnavanje večje količine vode, ki v nekaterih obdobjih teče čez mednarodne meje, ali višjih gladin morja, očitno zahteva mednarodno ukrepanje. Smo del mednarodnega omrežja in na podlagi skupnih izkušenj vidimo, da je naše delo oteženo, če problem vode ni vsak dan izpostavljen v medijih,“ pravi Sonja.

„Menim, da je naše delo na lokalni ravni povezano z nacionalnim in mednarodnim vidikom,“ doda Paula. „Po eni strani imamo zaposlene, ki hodijo naokrog ter preverjajo zapornice in vodne tokove ... Naši odjemalci [kmetje, državljani, organizacije za ohranitev narave] želijo, da poskrbimo, da so čisti in da je gladina vode ustrezna. Po drugi strani imamo velike načrte, ki so iz zelo abstraktnih načel Vodne direktive preneseni v dejanske delovne načrte za Joepovo delo na terenu. Zdaj cenim ta lokalni vidik. Prej sem delala drugod po svetu na strateški ravni, na visoki ravni z zelo malo razumevanja za potrebe po ureditvi lokalnih struktur.“

„Na sestankih z ministri in med pogovori o svetovni strategiji o vodah je zelo težko ostati trdno na tleh. To je glavni problem držav v razvoju: veliko strategije na visoki ravni, a zelo malo razumevanja, infrastrukture, naložb na terenu.“

„Zdaj, ko problemi z vodo postajajo v Evropi nujna stvarnost, tudi mi potrebujemo lokalni pristop ‚ostajanja na trdnih tleh‘, pa tudi večje načrte,“ pravi Paula.

„Imam osem ljudi, ki vsak dan na terenu pregledujejo zapornice. Vsi živijo tukaj in razumejo lokalne ljudi in lokalne razmere. Brez tega se lahko zgodi, da se en neuspeli načrt preprosto nadomesti z drugim.“

Vsi moramo delati na tem, da dosežemo spremembe na lokalni ravni in omogočimo ljudem, da sami skrbijo za vodna vprašanja,“ pravi.

„Tudi lokalna raven je bistvena,“ se strinja Sonja. „Upravljanje in funkcionalni, decentralizirani pristop imata lahko mnogo oblik in to je tisto, kar omogoča delovanje. Spet moramo vključiti ljudi in jim pojasniti, da obstaja tveganje in da potrebujemo njihovo sodelovanje,“ pravi.

Kriza upravljanja

Čeprav se v nekaterih delih sveta pojavlja tveganje pomanjkanja vode, drugod pa tveganje poplav, govorjenje o svetovni vodni krizi ni točno. Namesto nje gre za *krizo gospodarjenja z vodo*.

Zadovoljevanje potreb družbe, ki je gospodarna z viri in nizkoogljčna, ohranjanje človekovega in gospodarskega razvoja ter ohranjanje bistvenih funkcij vodnih ekosistemov zahteva, da svojim v glavnem tihim ekosistemom zagotovimo glas, lobi. Govorimo o političnih izbirah, izbirah, ki morajo temeljiti na pravilnem vladnem in institucionalnem okviru.

Zgodba o dečku, ki je vtaknil prst v jez, se danes pogosto omenja, da opiše več različnih pristopov za obvladovanje stanja. Lahko pomeni majhen ukrep, da se prepreči velika katastrofa. Lahko pomeni tudi prizadevanja za zdravljenje simptomov namesto obravnavanja vzrokov.

Dejstvo je, da bodo za učinkovito gospodarjenje z vodami, tako kot za gospodarjenje z mnogimi drugimi viri, potrebne rešitve, ki bodo izhajale iz kombinacije ukrepov in odločitev na različnih ravneh. Svetovni cilji in obveznosti se lahko prenesejo v konkretne dosežke le, če obstajajo ljudje kot sta Joep in Paula, da jih izvajajo.

Informacijska revolucija

Sateliti lahko včasih opravijo več nalog od tistih, za katere so bili zgrajeni. Ramon Hanssen, profesor opazovanja Zemlje na deltski tehnološki univerzi, je skupaj z dvema ustvarjalnima sodelavcema razvil sistem za spremljanje 17 000 kilometrov jezov na Nizozemskem. 5 000 kilometrov teh nasipov varuje Nizozemsko pred morjem in glavnimi rekami.

Vsega tega ne bi bilo mogoče pogosto pregledovati na terenu. Stroški bi bilo dosti previsoki. Z uporabo radarskih slik iz evropskih satelitov za opazovanje Zemlje Envisat in ERS-2 lahko Generalni direktorat za javna dela in gospodarjenje z vodami (Rijkswaterstaat) preverja nasipe vsak dan. Odkrije se lahko tudi najmanjši premik, ker so meritve skoraj do milimetra natančne.

Hanssen je model poimenoval „Hansje Brinker“ po legendarnem dečku, ki je potisnil prst v nasip, da bi Nizozemsko zavaroval pred poplavo. Ali to pomeni, da Generalnemu direktoratu ni treba več izvajati pregledov? Profesor Hanssen meni, da ni tako. Radar pokaže, na katerih območjih je potrebna pozornost zaradi premikanja. Inšpektor lahko vnese koordinate v svoj navigacijski sistem, ki je tudi primer uporabe vesoljske tehnologije, in se nato odpravi na podrobnejše raziskovanje na terenu.

Dodatne informacije

- Poročilo EEA 1/2012 „Na poti k učinkovitejši uporabi vodnih virov v Evropi [Towards efficient use of water resources in Europe]“

Evropsko stališče o trajnostnem razvoju

Namen oblikovalcev politike EU je z nizom zakonskih ukrepov doseči, da postane Evropa bolj „gospodarna z viri“. Toda kako Evropa dosega ravnovesje med gospodarstvom in naravo? Kaj pomeni trajnostni razvoj za EU in svet v razvoju v okviru konference Rio+20? V nadaljevanju predstavljamo eno stališče.

Intervju z Gerbenom-Janom Gerbrandijem

Gerben-Jan Gerbrandy je od leta 2009 član Evropskega parlamenta v skupini Zaveznitva liberalcev in demokratov za Evropo. Je politik iz nizozemske liberalne stranke „Demokrati 66“.

Kateri je največji izziv za okolje? Kako se ga lahko lotimo?

„Največji izziv je čezmerno izkoriščanje naravnih virov. Človekova potrošnja presega naravne meje našega planeta. Naš način življenja oziroma, natančneje, način upravljanja gospodarstva, preprosto ni trajnosten.“

V nekaj desetletjih bo svetovno prebivalstvo doseglo devet milijard in potrebovalo 70 odstotkov več hrane. Zato je drugi izziv poiskati načine za prehranjevanje naraščajočega števila prebivalcev, pri čemer se že srečujemo s pomanjkanjem mnogih virov.

Za obravnavo teh izzivov moramo prilagoditi temelje gospodarstva. Naša gospodarstva na primer velikemu številu koristi, ki jih dobivamo brezplačno, ne pripisujejo gospodarske vrednosti. Vrednost gozda se upošteva, ko se spremeni v les, in ne takrat, ko ostane nedotaknjen. Vrednost naravnih virov bi se morala nekako odražati v gospodarstvu.“

Ali res lahko spremenimo temelje gospodarstva?

„Delujemo v tem smislu. Mislim, da bomo zelo kmalu našli načine za vključevanje celotne vrednosti naravnih virov v gospodarstvo.“

Še bolj pomembno pa je, da trije dejavniki silijo industrijo, da postane dosti bolj gospodarna z viri. Prvi dejavnik je pomanjkanje virov. Dejansko smo priča dogajanju, ki ga imenujem „zelena industrijska revolucija“. Pomanjkanje virov sili podjetja k uvajanju procesov predelave in ponovne uporabe virov ali iskanju drugih načinov za njihovo učinkovito rabo.

Drugi dejavnik je pritisk potrošnikov. Oglejte si oglase. Veliki avtomobilski proizvajalci ne govorijo več o hitrosti, temveč o okoljski učinkovitosti. Ljudje se tudi dosti bolj zavedajo podobe podjetja, v katerem delajo.

Tretji dejavnik je zakonodaja. Okoljsko zakonodajo moramo nenehno izboljševati, ker vsega ni mogoče doseči s pritiski trga, pomanjkanjem virov in pritiskom potrošnikov.“

Kateri je najpomembnejši dejavnik, ki določa potrošniške izbire?

„To je prav gotovo cena. Za velik delež družbe je izbira, ki bi temeljila na katerem koli drugem razlogu kot ceni, razkošje. Kljub temu je možno izbirati za potrošnja sezonske in lokalne živilske izdelke ali sveže izdelke, ki so pogosto celo cenejši. To so nedvomno koristi zdravju posameznikov in celotne družbe.“

Izbira bolj trajnostne možnosti je odvisna od infrastrukture in tudi od ozaveščenosti ljudi o njihovem vplivu na okolje. Če ni javne prometne infrastrukture, ne moremo pričakovati, da se bodo ljudje prenehali voziti na delo s svojimi avtomobili.

Ali če pri zakonodaji ne moremo razložiti vrednosti določenih pravil ali zakonov, jih skoraj gotovo ne moremo izvrševati. Vključiti moramo ljudi in jih prepričati.

Pogosto je treba zato prevesti znanstveni jezik v vsakdanjo govorico, ne le za državljane, temveč tudi za oblikovalce politik.“

Kaj bi zagotovilo „uspešnost“ konference Rio+20?

„Potrebujemo konkretne rezultate, na primer sporazum o novem institucionalnem okviru ali posebnih ciljih glede zelenega gospodarstva. Vendar lahko ima konferenca velik vpliv tudi brez konkretnih rezultatov.

Zelo podpiram oblikovanje mednarodnega sodišča za okoljski kriminal ali institucionalni okvir, ki bi preprečeval vrsto mrtvih točk, na kakršne smo naleteli v nedavnih krogih pogajanj o okolju.

Ne glede na napredek pri ustanavljanju takšnih institucij, je velik korak že dejstvo, da razpravljamo in poskušamo najti skupne rešitve. Do pred kratkim so svetovna pogajanja o okolju delila svet na dva dela: razvite države in države v razvoju.

Prepričan sem, da se odmikamo od tega dvopolnega pristopa. Zaradi večje

gospodarske odvisnosti od naravnih virov bodo številne države v razvoju med prvimi, ki jih bo prizadelo svetovno pomanjkanje virov. Če konferenca v Riu mnoge med njimi prepriča, da uvedejo bolj trajnostne postopke, menim, da bo to velik uspeh.“

Ali lahko Evropa v tem okviru pomaga razvijajočemu se svetu?

„Koncept zelenega gospodarstva se ne tiče le razvitih držav, temveč je dejansko zart daleč v prihodnost. Številne države v razvoju zdaj prodajajo svoje naravne vire po zelo nizkih cenah. Kratkoročni obeti so vabljivi, vendar lahko pomenijo tudi, da države razprodajajo bodoče blagostanje in rast.

Vendar menim, da se to spreminja. Vlade postajajo bolj zaskrbljene zaradi dolgoročnih posledic izvoza virov. V mnogih državah v razvoju je tudi industrija začela vlagati v trajnostni razvoj. Srečujejo se s pomanjkanjem virov, tako kakor njihovi sogovorniki v razvitem svetu. To je zelo pomemben finančni izziv za podjetja po vsem svetu.

Menim, da bi lahko pomagali z odpiranjem svojih kmetijskih trgov in omogočili tem državam ustvarjanje večje dodane vrednosti. Zdaj tuje družbe prihajajo in izkoriščajo vire, lokalni ljudje pa h gospodarjenju le malo prispevajo.

Na splošno je ključnega pomena kmetijstvo. Če pogledamo v prihodnost na izzive, ki so povezani s svetovno proizvodnjo hrane, je jasno, da potrebujemo več hrane, to pa zahteva povečanje učinkovitosti proizvodnje v državah v razvoju. Povečanje kmetijskega proizvoda v državah v razvoju bi zmanjšalo tudi njihov uvoz hrane.“

Kaj pomeni „živeti trajnostno“ za vas kot evropskega državljana?

„Pomeni vrsto majhnih stvari, kot je obleči jopico namesto povečati ogrevanje, uporabiti javni prevoz namesto voziti, in ne leteti, če to ni nujno. Pomeni tudi poučiti svoje otroke in druge ljudi o konceptu trajnostnega razvoja ter njegovih vplivih na vsakdanje izbire.

Glede na svoj položaj ne morem reči, da se je vedno mogoče izogniti letenju. Toda zato si moramo prizadevati, da postanejo letenje in vsi naši netrajnostni vzorci potrošnje čim bolj trajnostni. To je izziv zelenega gospodarstva.“

Viri in literatura

EEA report, SOER 2010, Thematic assessments: Consumption and the environment and Material resources and waste:
www.eea.europa.eu/soer/europe

EEA report, SOER 2010, Assessment of global megatrends:
www.eea.europa.eu/soer/europe-and-the-world

EEA report No 1/2012, Towards efficient use of water resources in Europe:
www.eea.europa.eu/publications/towards-efficient-use-of-water

Rio+20 United Nations Conference on Sustainable Development:
www.uncsd2012.org/rio20

UNEP report, 2011, From Rio to Rio+20:
www.unep.org/geo/pdfs/Keeping_Track.pdf

The European Commission, 2011, Roadmap to a resource-efficient Europe:
http://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/pdf/com2011_571.pdf

Water Footprint Network:
www.waterfootprint.org

Fotografije

EEA/Ace&Ace: strani 27, 28, 35, 42, 45

EEA/John McConnico: stran 4

Gülçin Karadeniz: strani 1, 9, 25, 37, 41, 70

Pawel Kazmierczyk: strani 53, 54, 62, 69

Thinkstock photographs: strani 10, 14, 18, 22, 31, 57, 61, 66, 74

Thinkstock/George Doyle: stran 3

Istock photographs: strani 6, 38, 77

Shutterstock photographs: strani 16, 33, 46, 49, 54, 73

Stockxpert.com photographs: stran 21

Stockbyte photographs: stran 58

European Union 2012 EP/Pietro Naj-Oleari: stran 13

UN Photo/Logan Abassi: stran 65

IHH Humanitarian Relief Foundation/Turkey: stran 50

Signali 2012

Signali so publikacija Evropske agencije za okolje (EEA), ki izide vsako leto in vsebuje kratke zgodbe, ki bodo v prihajajočem letu zanimive pri razpravah o okoljski politiki in za širšo javnost.

V publikaciji Signali 2012 so zbrana okoljska vprašanja, kot so trajnostni razvoj, zeleno gospodarstvo, voda, odpadki, hrana, upravljanje in izmenjava znanja. Pripravljena je v okviru konference Združenih narodov o trajnostnem razvoju, ki bo potekala leta 2012 v Riu de Janeiru.

Letos vas publikacija seznanja s tem, kako lahko potrošniki, podjetja, ki razmišljajo o prihodnosti, in oblikovalci politik dosežejo spremembe s kombiniranjem novih tehnoloških orodij — od satelitskih opazovanj do spletnih platform. Predlaga tudi ustvarjalne in učinkovite rešitve za ohranjanje okolja.

Evropska agencija za okolje

Kongens Nytorv 6
1050 Kopenhagen K
Danska

Tel.: +45 33 36 71 00
Faks: +45 33 36 71 99

Internet: eea.europa.eu
Poizvedbe: eea.europa.eu/enquiries

ISBN 978-92-9213-272-9

9 789292 132729

Publications Office

Evropska agencija za okolje

THAP-12-001-SLC
10.2800/40157

